6-a Jaro. N-o 278 APERAS SEMAJNE Leipzig, 30./1. 1930

ESPERANTO JE LA SERVO DE L' TUTMONDA PROLETARO

SENNACIULO

OFICIALA ORGANO DE SENNACIECA ASOCIO TUTMONDA

KULTURA KAJ INTERHELPA ORGANIZO DE PROLET-ESPERANTISTOJ

REDAKTEJO: 14, avenue de Corbéra, Paris-12e Gvidanto: E. Lanti	SIDEJO de Plenum-Komitato de SAT 23, rue Boyer, Paris-20e	ADMINISTREJO: Kolmstr. 1, Leipzig O 27 Administranto: R. Lerhner

SENNACIECA GRASAĴA TRUSTO

La plej grandan industrian trustigon dum lastaj jaroj efektivigis unuiĝo de "Lever Bros." kun angla kaj holanda margarinaj unuiĝoj. Ĉi tiuj tri firmoj posedas kapitalon kaj havojn de 160 milionoj da funtoj sterlingaj (= ĉ. 800 milionoj da dolaroj). Ili regas 400 produktajn kaj disdonadajn firmojn en ĉiuj partoj de l' mondo, kaj havas kompletan eŭropan monopolon en margarino kaj sapo. Estas interese sekvi historion de tiu ĉi trustigo.

Iomete post la milito *Lever Bros* atingis praktikan monopolon — ĉirkaŭe 80% — de l' angla sapfabrikado. Ili devige fiksis pograndan kaj podetalan prezojn, kaj nur Kooperativa Pogranda Societo (angle: Cooperative Wholesale Society) povis kontraŭstari ilin inter la grandskalaj fabrikantoj.

Alilandan tualetsapan konkuradon ili venkis per akiro de 30 firmoj en Eŭropo, Ameriko, Japanio, Aŭstralio kaj Afriko. Usono estis ilia plej valora kliento kaj ĉi tie ili fondis fili-societon, kiu fabrikadis markojn "Lux", "Sunlight", "Lifebuoy" ktp.

Serĉante regadon super oleo kaj grasaĵo en Okcident-Afriko, ili renkontis konkurantojn — Reĝan Nigeran Kompanion (angle: Royal Niger Co.) kaj Korporacion por Afrika kaj Orienta Komerco (angle: African and Eastern Trade Corporation) — kaj post longa luktado ili sukcesis ensorbi ĉi tiujn potencajn kompaniojn.

Levers ne nur restis sap-monopolistoj. Ili interesiĝis pri biendisvolvado por kulturado de oleo kaj mineraloj. Por saldi kontojn de eksportoj el Afriko, ili importis el siaj anglaj fabrikoj koton-komercajojn. Transportadon ili efektivigis per sia propra ŝiparo. Monopolo disvastiĝis. Ĝi atakis oleo-kukon (best-nutraĵon) kaj margarinon, kolektis kokos-oleon el Pacifikaj insuloj, kaj aperis en Usono ĉe monopolema *Amerika Linsema Kio.* Koncerne al fiŝole-akiro ĝi ne falis dorsen, sed havigis al si balenkaj fiŝkapt-ŝiparon kaj subindustriojn; kakaon kaj ĉokoladon ankaŭ ĝi ne maltrafis. Pere de Kandela Akcia Kio (angle: Candles Ltd.) ĝi ekrilatis kun Ŝel (Shell)-Oleotrusto, kies kromproduktojn ĝi utiligas por kandeloj. Per tiuj ĉi kaj aliaj manieroj, unuigo monopola de krudmaterialoj kaj kromproduktoj ekampleksis ĉiujn partojn de l' mondo.

Palmoleo estas esenca bazo — substanco por sapo kaj kandeloj; palmkernoj por margarino. Kun ambaŭ komercaĵoj *Levers* estis jam kunligita, kaj estis nur mallonga paŝo de sap- ĝis margarin-fabriko.

Sed en margarino ili renkontis sian supervenkanton. La kampo estis jam ĝisfunde regata de du holandaj firmoj — *Jurgens* kaj *fan den Bergs* (van den Berghs) — kiuj en jaro 1927 unuiĝis en "Margarina Unuiĝo". Ili estis manĝaĵ-negocistoj kaj fabrikis buteron, densigitan lakton, sapon, kandelojn kaj lardon. La grandega potenco de tiu ĉi trusto restis en asocio kun pli ol 6000 disdonadaj filiaj magazenoj kiel "Hejma kaj Kolonia Magazenoj" (angle: Home and Colonial Stores), "Mejpol Laktvendeja Kio" (angle: Maypole Dairy Coy.) ktp.

Levers invadis la teritorion de l' *Unuiĝo,* kaj inverse. Ambaŭ ili estis preskaŭ nekapteblaj en siaj propraj sferoj. Sed atako de *Levers* iome malplialtigis la margarinprezojn, kaj la *Unuiĝo* kontraŭatakis en usona sap-merkato sian konkuranton. En septembro 1929 famo cirkulis, ke la *Unuiĝo* pripensas kunfandiĝon kun "Proktor Gamble Kio", posedantoj de 19 sap- kaj kandelfabrikoj ktp., kiuj havis vend-enspezojn de 36 milionoj da funtoj sterl. (= ĉ. 180 milionoj da dol.) ĉiujare. Solvo estis memevidenta. La du organizoj unuiĝis kaj kreis tre potencan grupon kapitalistan, kiu ekspluatadas britajn kaj holandajn tropikajn kaj duontropikajn koloniojn, tiel kompetente, kiel ankaŭ ili ekspluatas la eŭropan kaj amerikan konsumanton.

La influo de l' unuigita grupo je koloniaj politikoj de Anglio kaj Holando estas granda kaj netaksebla. Oni devas noti, ke la reganta entreprenista influo en holandaj kolonioj estas dividita inter tiu ĉi grupo kaj la "Reĝa Holanda Ŝel-Oleo"-grupo (angle: Royal Dutch Shell Oil) kaj kaŭĉukproduktantoj, kaj ke Okcidenta Afriko de l' Gambia-rivero ĝis la pli supra parto de l' Kongo-rivero estas preskaŭ egale sub ilia influo.

Eĉ tiuj ĉi grupoj kuniĝas. Ni trovas, ke unu el la estroj de l' Ŝel-grupo sidas ĉe la direktantaro de unu el la ĉefaj fabrik-kompanioj, kaj ankaŭ estas prezidanto de la plej grava krudmateriala kompanio, en *Lever-Margarina Unuiĝo.* Jen ni havas grandegan firmigadon, en kiu *Ŝel*-asociano estas konata pro sia praktika batalemo kontraŭ usona kapitalismo kaj precipe kontraŭ "Standard"-Oleo-Trusto (Standard Oil).

Vegetaĵaj oleoj estas esencaj por usonaj kapitalistoj, kaj en tiu ĉi materialo estas okazigita firmiĝo de

ALINACIAJ LABORISTOJ EN FRANCIO

En Francio vivas kaj laboras pli ol 3½ milionoj da fremdaj laboristoj. Al tiu nombro oni devas alkalkuli krome kvanton da sezon-laboristoj, por la vinberrikolto en la sudo, lupol-rikolto en la nordo, kiuj restas nur dum pli malpli longa tempo de l' jaro en Francio. La plej fortan kontingenton formas la italoj (proks. 1 miliono), hispanoj kaj portugaloj (proks. ½ miliono) kaj poloj (same proks. ½ miliono). Aliaj nacioj estas reprezentataj per 20—100 000-personaj kontingentoj.

La plimulto estas laboristoj. Nur inter la italoj kaj hispanoj troviĝas pli forta etburĝa tavolo (trinkaĵistoj, hotelistoj, etkomercistoj k. a.). Interaj statoj inter ĉi tiuj kaj la laboristoj apenaŭ ekzistas, almenaŭ ne kiel socie grava fenomeno, escepte ĉe la judoj, kiuj plejparte laboras en la vestaĵa metio, kie ili povas memstare instaliĝi. La plimulto konsistas el la plej malprogresinta kaj plej ekspluatata proletaro, kiu ĝenerale ne partoprenas en la batalo de l' franca proletaro.

Kia estas ilia materia situacio, iliaj viv- kaj laborkondiĉoj! Kiel ili venis Francion? Kaŭzo estas, ke Francio, sekve de la perdoj en la imperialista milito kaj la industriigo de l' lando, havas fortan bezonon je manlaboristoj, eĉ nun ankoraŭ ne kontentigitan, ĉar ĝi faris kontraktojn kun diversaj ŝtatoj pri "liverado de homa materialo". La plimulto da fremdaj laboristoj laboras en grandaj entreprenoj, ĉar plej ofte ili venis Francion per kolektiva laborkontrakto. Nur grandaj entreprenoj povas pagi la transportkostojn ktp. En la landoj kun senlaboreco, Polio, Italio, Hispanio, Mezeŭropaj ŝtatoj escepte Germanio, ekzistas elmigraj oficejoj, kiuj kunlaboras kun la franca burĝaro. Ili promesas al la laboristoj mirindajn kondiĉojn, sed nek salajro nek loĝado respondas al la kontrakt-kondiĉoj. La plej malbonajn kondiĉojn havas la kamplaboristoj, kiuj kontrakte ligas sin por unu jaro. Dekkvar horoj da laboro kaj pli, malbona nutrajo, loĝado en stalo aŭ garbejo, malaltaj salajroj. Tio instigas la laboriston rompi la kontrakton kaj serĉi laboron en la fabrikoj de la urboj. Sed kiel kamplaboristo (tio estas notita sur lia legitimilo) li preskaŭ ĉiam estas malakceptata ĉe fabrikoj.

El la fremdlaboristoj okupitaj en la industrio la plimulto vivas en la Sen (Seine)-departemento (400 mil), t. e. Parizo kaj ĉirkaŭo, en la Maralpa, Savoja kaj Malsupra-Alpa departementoj kaj la minejdistriktoj. La kamplaboristoj estas en plej diversaj anguloj. Poloj, italoj kaj hispanoj formas verajn teritoriajn insulojn: en Pa de Kale' (Pas de Calais), mineja distrikto, 210 mil polaj ministoj; en la orientaj minejoj 90% da fremduloj, ĉefe italoj. En la sudo kamplaboristoj italaj, hispanaj kaj polaj, same en la centro.

La plej multaj fremduloj estas fraŭloj inter 20 kaj 35 jaroj. Nur parto venas kun tuta familio; tre malmultnombraj estas enmigrantaj virinoj. La granda plimulto konsistas el malprogresintaj tavoloj, kiuj ne scias la francan, kiujn la mastraro ekspluatas hontinde. La kolektiv-kontraktoj estas vera sklaveco. Krome la subpremo mastra kaj registara trafas la strikantajn fremdajn laboristojn (per forpelo ktp.), tiel ke politika laboro inter ili estas treege malfacila.

La mastroj senrajtigas diversmaniere la fremdajn laboristojn: parto estas loĝigata per la mastro (depreno de l' salajro); ekzistas kantinoj, kredito . . . kun depreno de l' salajro; pro nescio de l' franca lingvo kaj ĝenerala malantaŭeco ili ne povas kontroli, ĉu ili ricevas sian "ĝustan salajron". La burĝaro provas envicigi la plej malprogresintajn manlaboristojn ĉe la pastraj kaj aliaj helporganizoj de l' faŝismo, por kontraŭstarigi la francajn laboristojn al la fremdaj kaj inverse.

La burĝaro kredigas al la francaj laboristoj, ke post la raciigo plenumita ili havos avantaĝajn postenojn, dum la fremdaj laboristoj estos la plej malbone pagataj manlaboristoj. Tio estas kompreneble neebla por la burĝaro. Sed jam nun la fremdaj laboristoj havas plej malbonajn labor- kaj loĝkondiĉojn, kaj kompreneble la plej malaltajn salajrojn. La soci-asekura leĝo ne konsentas al fremda laboristo maljunulan renton, eĉ se li dum tuta vivo pagis kotizojn. Evidente la burĝaro volas posedi obeeman manlaboristaron sen klaskonscio, kiu akceptante plej malaltajn salajrojn povas esti utiligata kiel strikrompanto. Tiel ĝi fosas fosajon inter la du laboristaj grupoj. Oni kompreneble vualas tion per frazoj pri nacia intereso, humaneco ktp. Ankoraŭ mensogo estas refutenda, tiu pri la "franciĝo". Nur bonhavaj tavoloj rajtas franciĝi; sed 95% el la fremdaj laboristoj estas manlaboristoj. Krome, se la francigito faras ion ajn "kontraŭ Francio", li povas esti eksfrancigata.

Rilate al la organiziĝo de tiuj fremdaj laboristoj sufiĉas citi unu fakton: el 210 mil polaj ministoj nur 3 mil estas sindikatanoj . . .

Tio vokas en nian memoron la saĝan eldiron de l' antikva filozofo Platono[1] pri la facila regeblo super diverslingva laboristaro, sen reciproka interkompreniĝo. Aktuala estas tiu sama problemo en Francio. Jen pruvo, kiom bezonata estas komuna interkomprenilo, kaj kian unuarangan lokon devas okupi esperanto en la batalo kontraŭ la kapitalismo kaj ĝiaj ekspluat-metodoj.

---

l' britaj interesoj, kiu nur povos intensigi malamikecon kontraŭ usona kapitalismo kaj prepari vojon por nova milito.

Verkita de *13 104* laŭ artikolo en "Monata Cirkulero" de Labor-esplora Fako (Anglio).

El mia Sovetia taglibro

"Ke ĉiu kuiristino sciu, kiel gvidi ŝtat-aparaton." *Lenin.*

Demokratio en vivo

La formo de Sovetiaj laboristaj organizoj multe diferencas de tiuj en aliaj mondpartoj kaj prezentas apartan intereson el socia vidpunkto. Sovetiaj laboristoj estas unuigitaj laŭ sia laborejo kaj ne laŭmetie kiel alie. Do, ĉiuj laboristoj kaj servistoj en unu ejo apartenas al unu profesia unuiĝo. La profesiaj laboristoj ekzemple de teksa fabriko, la librotenistoj, la maŝinskribistinoj, la gardistoj, ili ĉiuj formas la lokan ĉelon de la teksa profunuiĝo. Ĉiuj ili partoprenas en organizaj aferoj, samkiel en la estrado de la tuta aparato.

Tiu faktoro estas multe pli grava ol oni ĝenerale imagas, ĉar ĝi kaŭzas novan formon de demokratia administrado, nekonatan en ĝisnuna socia historio. Nur ĉe ĝeneralaj laboristoj kunvenoj (tiuj okazas tre ofte) oni povas plene kompreni kaj ĝuste taksi la veran signifon de tiu fakto. Ekzemple: grava organiza aŭ ekonomia problemo antaŭmetiĝas la unuiĝon. Temas pri ŝanĝo de laborplano aŭ pridiskuto de la alia nova punkto rezulte de partia aŭ registara direktivo. Tiu kiel ĉiu ajn grava problemo devas havi la sankcion de la ĝenerala kunveno. Kunvenas ĉiuj: direktoroj, inĝenieroj, laboristoj kaj ankaŭ purigistinoj. Aŭdiĝas opinioj de reprezentantoj de tiuj diversaj fakoj; esprimas sian opinion pri la netaŭgeco de tiu aŭ alia punkto ne nur la sperta direktoro, sed ankaŭ la nesperta ordinara laboristo. Konscion sian li akiras en la diversaj klubaj kursoj kaj sociaj anguloj, la teknikan edukon (pli bone — organizan) li ricevas dum tiuj kunvenoj. Ĉi tie necesas rimarki, ke plej ofte temas pri vere gravaj problemoj; ekzistas ĉi tie nur grandaj laborejoj, ĉar la vivo ekonomia kaj industria estas koncentrita. Krom tio ĉesis ekzisti la meza

[1] Vidu n-on 266.

kaj eta komercisto kaj manufakturisto.

Tiel la principo diktita de Lenin, ke eĉ la kuiristino sciu kiel administradi la reg-aparaton, estas vere en procezo de efektiviĝo. La stranga intereso de tio aparte evidentiĝas per jena ekzemplo: La skribanto de tiu ĉi artikolo havis specialan okazon ĉeesti multajn kunvenojn de iu scienca ekonomia instituto. Periode tie okazas kunvenoj. En tiuj kunvenoj ĉeestas ĉiuj gelaboristoj de la instituto, scienculoj, ekonomistoj, vestpendigistoj kaj fenestrolavistinoj. Temas kelkfoje pri tre seriozaj demandoj kiel kritiko de labormetodoj, ŝanĝo de laborprogramo ktp. Kaj ĉi tie ankaŭ partoprenas en la diskutoj ĉiuj ĉeestantoj, spertuloj samkiel manlaboristoj. Kompreneble tiuj lastaj ne donas teknikajn konsilojn, ne estante preparitaj diskuti ekonomiajn problemojn. Tamen ili montras sian intereson pri la afero.

Multajn similajn ekzemplojn oni povus citi por montri tiun novan formon de demokratio en vivo. Kaj estas neeble troestimi la socian valoron de tio. Ĝi atingas malproksime en la vojo al la psikologia revolucio de la rusa popolo, kiu estas la dua etapo kaj la multe pli malfacila en la socia rekonstruo de la lando. Politika revolucio estas nur rimedo: la celo ja estas ŝanĝo de la interna homa socia vivo, ŝanĝo ne nur en la formo de registaro, sed vera ŝanĝo en homaj interrilatoj kaj vidpunktoj.

Ni ja ofte aŭdas la argumenton: "Ŝanĝiĝis la registaro, sed ĉar restis la sama neŝanĝebla (?) homa naturo, nenia socialismo ie povos esti efektivigita." Al tiaj argumentuloj estu aparte rekomendite konatiĝi kun okazoj de la priskribita tipo, haltiĝi, pripensi kaj eble eĉ pridubi siajn konvinkojn pri la malesperinda homa naturo. (12 452)

La laborkondiĉoj en la fabriko "Elizalde" (Barcelono)

Antaŭ kelkaj jaroj, en 1919, dum la apogeo de la Unuigita Sindikatmovado, la laborkondiĉoj estis sufiĉe bonaj, la salajro estis reguligita je 12 pesetoj (ĉ. 2 dolaroj) tage. En tiu jaro, kiam la burĝaro vidis pligrandiĝon de l' sindikatoj, ĝi organizis lokaŭton, por nuligi la sindikatmovadon. La lokaŭto daŭris dektri semajnojn. Poste la sindikato postulis salajran plialtigon je 3 pesetoj tage, kaj la firmo *Elizalde* akceptis la kondiĉon. La burĝa societo pro tio dekretis bojkoton kontraŭ tiu entrepreno. Ĉi lasta respondis per la minaco aĉeti sian materialon en eksterlando, se la enlandaj firmoj ne volus vendi al ĝi. Poste la mastroj prezentis al la sindikato siaflanke demandon por atingi la permeson laborigi 2 horojn pli longe ol la okhora labortago.

Post akcepto de tiu nova labortempo la laboristoj akiris 100 kaj eĉ 150 pesetojn semajne (ĉ. 17—25 dol.), ĉar por la du kromhoroj estis donata ekstrapago de 50%, krome por ĉiu labortago donaco de duona peseto. Sed regis maljusto rilate la traktadon de l' laboristoj. Kiam iu difektis iun pecon, li estis tuj maldungata. Tial estis konstanta granda ŝanĝiĝo de laborfortoj en la laborejo.

Unu el la grandaj maljustoj okazis en 1925. Depost 1923 la entrepreno konstruis aŭtomobilojn. E l i z a l d e ekakiris permeson de franca firmo "Lorraine" (Loreno) konstrui aermotorojn. Sed ĉar la motoroj estis destinitaj por la regno, al ĉiuj teknikistoj estis forprenataj la oficoj kaj ili estis okupataj per militistoj. Iom post iom la mastroj malpliigis la salajrojn. Nuntempe la novaj laboristoj perlaboras nur 8 ĝis 9 pesetojn tage.

Certe oni nun ne maldungas plu laboristojn kiel en 1919—25, sed ili estas punataj kiel soldatoj. Se iu ekz. forgesas kontrolmarki la karton ĉe laborkomenco, li estas punata per unutaga senlaboreco, kaj kiam iu difektis pli ol 4 pecojn, li estas punata per septaga aŭ dusemajna senlaboreco.

En 1923, komence de l' aermotorfabrikado, oni konstruis du motorojn ĉiusemajne: la laboristoj perlaboris laŭ la pecoj proksimume 40=50% super sia salajro. Nuntempe oni konstruas *kvin* motorojn ĉiusemajne kaj perlaboras por la pecoj nur 10% pli. Sed la teknikistoj-militistoj akiras 2000 pesetojn ĉ. 350 dol. monate plus 1% de la konstruo.

Por ŝpari oni faras kontrakton kun kelkaj lernantoj, al kiuj oni pagas 20 pesetojn semajne; ili nenion ellernas, ĉar ĉiutage ili nur balaas la fabrikon. Tio estas ilia lernado kaj tiel aspektas la laborkondiĉoj en la firmo *Elizalde*.

Antaŭ kvar jaroj mortis la burĝo Elizalde. Tial okazas ĉiun 4-an de decembro (la mortotago) en preĝejo meso por lia animo. Kaj kiel ŝafoj preskaŭ ĉiuj laboristoj eniras la preĝejon; restas nur ĉ. 20 laboristoj nedifektitaj, kiuj ne timas la maldungiĝon kaj kiuj ne konsentas fariĝi sklavoj por ne esti maldungotaj.

Francisko Salvador (14 571)

● **AVERTO! Lastatempe la Redaktejo estas bombardita per leteroj ne sufiĉe afrankitaj. Por ricevi ilin, ni devus pagi punafrankon sufiĉe altan. La deficita buĝeto de "S-ulo" tion ne permesas; tial ni devis rifuzi la leterojn.**

SOVETA TAĜIKIO

Antaŭlonge mi promesis al la legantoj serion da skizoj k rakontoj pri Sovetio. Pro mia unua artikolo "Tra USSR" mi ricevis tre multajn leterojn el diversaj landoj k mi nun certe povas anonci, ke granda parto el nia anaro serioze interesiĝas iom post iom, en bona detaleco, konatiĝi kun vastega teritorio sur la mondo — USSR.

Landoj de Sovetia Oriento estas tre malmulte konataj inter niaj transmaraj k eŭropaj K-doj. Tamen ili, spite kutima forgesiteco k malatento ĉe granda publika parto, povas esti studataj kun intereso.

Mi havas bonan motivon verki hodiaŭ pri Taĝikio: tiu lando nur kelkajn tagojn antaŭe deklaris sin memstara k eniris Union de Sovetaj Respublikoj kun nomo: Taĝika Soveta Socialista Respubliko (TaSSR).

Ĉu oni scias ion pri tiu lando, kaŝita post sablaj dezertoj k montoj en ekstrema Sud-Oriento apud mistera, preskaŭ nekonata norda Hindio, apud ekstrem-okcidenta sovaĝa Ĉinio k varma Afganio, la lando de orienta beleco k de militoj? Mi aludis pri dezertoj k montoj... Ĉu vi ne volas fari malgrandan vojaĝon kun mi image? Bonvolu. Ni elektos plej oportunan trafikilon por nia vojaĝo — la aeroplanon. Ne miru: aeroplanoj k kameloj, aŭtobusoj k senradaj tirtransportiloj, traktoroj, kombinmaŝinoj k bastonoj kun akraj pintoj — tre ordinara afero ĉi tie; pri kio oni povas miri, estas rapidega, preskaŭ fabela evoluado de la lando.

Do: ni flugas el Taŝkent (Uzbekio) al ĉefurbo de nova respubliko — Düŝambe. Granda k oportuna pasaĝeraeroplano forgesigas pri ia danĝero, k ni avide kun ĝuo direktas niajn okulojn suben. — Tie: ŝajne senlima, morta "Bed-pak-dala" (La Stepo de Malsato) k malofte videblaj kamelkaravanoj, kiel vermoj rampantaj de montet' al monteto. Ĉirkaŭe — la nuboj, nur nuboj, vento k agloj, gigantaj aziaj agloj. Sed tiuj flugantaj simboloj de reĝeco cedas, ni forflugas de ili ĉiam pli k pli malproksimen.

Ĝizak... Ni alflugas danĝerajn lokojn; piloto zorgeme streĉas la atenton: Ni flugas super montaroj Temerlin k Kelif.

Samarkand... Ni adiaŭas Uzbekion k alflugas Taĝikion. Diablo, kiel mi bedaŭras, ke ni vojaĝas nur image! — Kalaj-Humb estas sub ni, jen la florejo Taĝikia, ĉarma valo plena, abunda je fruktoj, suno k homoj. Sed kio estas? — Ni vidas montojn en nebulo, en malproksimeco, kiun eĉ aeroplano ne povas superregi: estas poezia Afganio kun sia mistera Gindukuŝ. Post kelkaj minutoj — Düŝambe, la celo de nia flugvojaĝo. Eble estas interese al vi

scii, ke de Taŝkent ĝis Düŝambe ni "flugis" kvin horojn. Sed vi memoras la kamelkaravanojn, kiujn ni "vidis" en Bed-pak-dala: ili rampos, tiuj vermoj, ankoraŭ multajn, multajn tagojn.

Nu, ni forigas vojaĝajn polverojn per naztukoj; niaj piedoj firme ekstaras sur tero. Baldaŭ luksa aŭto ekspedas nin en urbon. Ni eniĝas la vivon de lando. Oficejoj, laborejoj, diversaj institucioj, kluboj, palaco blanka k belstila de Taĝikia Registaro altiras nin, ni serĉas en ili respondojn je mil demandoj, kiuj aperas ĉe ni tiel nature, tiel ĉiam nepre.

Homoj faras al vi impreson junecaj, viglaj; vi rimarkas, kiel ili rapidas aranĝi sian vivon laŭ novaj, ankoraŭ neniam aplikitaj principoj. Je nia alveno oni volonte k entuziasme klarigas:

— "Ja ni nun havas aertrafikon, fervojon, bonajn aŭtovojojn! Ho, ni preferas flugi aŭ veturi per aŭtoj anstataŭ suferi dum tagoj sur kamelaj ĝiboj!"

Juna pioniro taĝika, la korpo el suno, ĝojo k sano, serioze rakontas al vi:

— "Antaŭe la knaboj balbutis kun pastroj stultajn religiajn vortojn; neniu lernejo estis en tuta lando, sed nun ni havas 20 mil lernantojn, kiuj lernas ĉion, nur ne religion k sovaĝajn morleĝojn."

Oni montras al vi malgrandan libreton en farsa lingvo kun mieno preskaŭ sankta. — "Kio estas, — vi pensas, — ĉu ne estas efektive religiajo?" Aĥ, ne! — entuziasmulo tradukas al vi:

"En 1926 kotonplantejoj okupis terspacon je 2 mil hektaroj; en 1927 — 18 mil h.; en 1928 — 39 mil k en 1929 la kotono okupas terspacon je 60 mil hektaroj. Laŭ nia kvinjara plano Taĝikio semos kotonon en 1931/32 sur 200 mil hektaroj." Vi ne laciĝis ankoraŭ? Bone!

"Nun Taĝikio havas 12 malsanulejojn k 60 medicinhelpejojn, kiujn el 1 miliono da loĝantoj, uzis nunjare 160 homoj."

"Por industrio k kampokulturo en 1926 la registaro destinis 3 milionojn da rubloj; en 1929 por samaj celoj ni havas 40 milionojn da rubloj." En iama cara kolonio — propraj Dneprostroj'oj[1]!

Vi iras en klubon, en rondeton de landkono, oni montras al vi tabulojn, afiŝojn, sur kiuj, per literoj, kvankam latinaj, sed ne kompreneblaj, estas skribitaj landnomoj: Ĥovaling, Vanĉ, Penĝikent, Harm, Darvaz . . .

"Komprenu do! — en tiuj lokoj ni trovis oron, feron, karbon, plumbon."

"Kotono, tritiko, rizo, teo, ŝafoj . . ." — Sufiĉas! Larĝaj horizontoj, vastaj perspektivoj estas antaŭ Taĝikio. — Tion ni devas agnoski post niaj vojaĝoj k ekskursoj.

Sed estas jam la tempo por ni . . . revenu al Eŭropo.

V. Glazunov (7347).

[1] Elektrostacioj. — Red.

La malbonfaroj de la diverslingveco

En romano "Lupo en ŝafejo" s-ro R. Ŝikle' (R. Schickelé) laŭdas la Ligon de Nacioj, laŭdegas speciale francan ministron por eksterlandaj aferoj Brian (Briand). Ni elĉerpu el tiu ne sentalente verkita laŭdverko kelkajn vortojn pri multlingveco en grandaj kunvenoj de poliglotaj diplomatoj en Ĝenevo. Tre pentrinde Ŝikle' montras la efikon de multlingveco. Li skribis:

"Pli multe ilin allogis la flankajoj de la Ligokunvenoj, ol la tagordo mem de tiuj kunvenoj. Tiu tagordo forruliĝis same kiel preterpasanta pezega ŝarĝvagonaro . . . kiu trairas oftege tunelon, t. e. suferis interrompon, dum kiu oni tradukis la paroladojn."

Do, la poliglotoj mem ne ŝatas multlingvajn kongresojn; k jen ankoraŭ karakteriza detalo:

"Timante perdi sian seĝon malfacile akiritan, neniu foriris dum traduko anglen, kiu sekvis." (Ĉar ĉiu atendis paroladon de Brian.)

Do, kutime *oni foriras dum tradukoj*. Ĉu similaj kunvenoj, pli longe interrompitaj ol sekvaj, povas efiki serioze? Ni kolektu pruvojn pri tiu manko en internaciaj kunvenoj. Ĉiu aŭskultas nur siajn samlandanojn, samlingvanojn. Kaj la laboristaro bedaŭrinde imitas ĉe siaj kongresoj tiujn diplomatajn modojn, prokrastante akcepton de komuna lingvo. *Jief.*

Kristnaskfesto kaj Tradicio

Ĉar mi trovis, ke la pensmaniero de la K-doj kontraŭreligiaj emas dogmiĝi anstataŭ liberiĝi, precipe rilate al tradicio, mi provos, el kiel eble plej objektiva vidpunkto, iom pritrakti la Kristnaskan tradicion.

Eble esperanto maltrafe donis al la mezvintra festo la nomon Kristnasko, ĉar tiu festo devenas el tempo fora milojn da jaroj antaŭ Kristo. Mi ne scias la nomon de tiu sunturniĝa festo en aliaj lingvoj, sed svede oni diras "Jul"[1]. Tiu vorto ne havas ion komunan kun ia nasko de iu Kristo, ĉar oni jam antaŭe festis "Jul"-on por honori la revenantan sunon k sekve la vorto devenas el idolana tempo. Rimarkinde estas, ke moroj de tiu epoko restis preskaŭ la samaj ĝis hodiaŭ k ne ricevis impreson de la kristanismo. La arbo k lumiloj simbolas la revenantajn lumon k vivon; aliaj moroj havas similan signifon. Oni devas kompreni, ke ĉiuj grandaj festoj en antikva tempo havis sezonan, rikoltfestan karakteron, kiujn festis la pragepatroj pro ĝojo de bona rikolto aŭ pro finiĝo de malvarma, malluma tempo. Ĉiuj festoj iam havis sian radikon en la reala vivo, sed iom post iom oni forgesis la veran kialon de siaj festoj, ili fariĝis tradicioj, k religiuloj prenis ilin por siaj celoj k klarigis la devenon laŭ siaj vidpunktoj. Tiel ankaŭ faris la kristanoj pri ĉiuj niaj festoj.

Antaŭ la kristanismo oni simbolis la vegetadon per dio, kiu mortis k reviviĝis. En Egiptujo Osiris en tre frua tempo estis dio de hordeo. Kiam la rivero Nilo malleviĝis en novembro, oni semis la hordeon, t. e. Osiris mortis k estis enterigata. Kiam el la mortinta grajno elkreskis greno, Osiris reviviĝis. En la sekretaj misteroj oni simbolis tion per greno, kiu kreskis el la mortinta korpo de Osiris. Tiele la religiuloj misterigis semon k rikolton.

Ĉiuj misteroj en la kristanismo devenas el antaŭkristaj misteraj religioj. Kristanismo estas kristanigita idolanismo. La 25-an de decembro oni festis en la Roma regno por honori la naskiĝtagon de la lumdio Mitras — "la nevenkita suno" — k. c. dioj de suno k lumo. La naskiĝon de Jesuo oni nur komencis festi estis tre tria jarcento k la honortago estis tre nesamdata en malsamaj lokoj: 6. 1., 24. 4., 25. 5., ĝis la papo Julio I (mortis en la jaro 377), difinis la tagon 25. 12. Sundioj naskiĝis meznokte la 25-an de decembro (Mitras, Jesuo) aŭ la 6-an de januaro (Osiris, Dionizo). Sed ĉe la noktomezo la suno troviĝis kaŝita sub la tero k pro tio la naskiĝo devis okazi en kaverno, kaŝa ĉambro: Mitras, Bakĥo, Jupitero, Hermes, Tammuz, Melkart, Agni naskiĝis en kavernoj. Tial ankaŭ la mistera dio de la kristana sekto devis naskiĝi en kaverno aŭ kabano aŭ en ĉevalejo simile al la sundio Horus, kiu naskiĝis en bovejo dum ĉeesto de siaj gepatroj, la bovo Osiris k la bovino Izis.

Tiuj ĉi faktoj montras, kiel kun-

[1] En skandinavaj kalendaroj antaŭ kristanismo oni bildigis la sunon per rado, la rado de suno. Rado en sveda lingvo nomiĝas *hjul* (jul). Rado ludis en antikva tempo tre gravan rolon. Per rado oni faris fajron k ĝi estis signo ne vivo k feliĉo. La kruco devenas el rado.

EN LA PROFUNDAĴOJN SUD-KIMRUJAJN[1]

Por eviti, ke la malpura aero envenu mian ĉambron, la fenestrojn oni estis fikse ferminta. Tamen el la ekstera mallumo mi povis aŭdi sonon kvazaŭ falantaj en pelvon globetoj — ĉi tiujn akrajn muzikerojn ofte mi aŭdis dum mia ripozo. Kaj, tra la tuta nokto ie ekstere flugzumadis bruo: tiam, kiam mi enlitiĝis, dum mi kuŝis maldorme kaj je la hela mateno.

La fenestroj frontis orienten, sed en la plej hela tago ne ĝis malfrue en mian ĉambron enŝutiĝis la sunlumo: pro tio ke, antaŭe, ŝvelanta montego tuŝis apudzenite la ĉielon. Je tagiĝo la interspaco inter mia loĝejo kaj la piedfingroj de la giganto ŝajnis nur proksimume tridek-metra, tamen mi sciis, ke intere estas dometara vico, kamenego mineja, boligdomo kaj du grandaj altigitaj sur triangulaĵo radioj: tute nigraj ĉe la griza monto ĉi tiuj elmontriĝis. Ie, ankaŭ, malantaŭ la longa dometaro fervojo etendiĝis dekstren kaj maldekstren en la valo.

Unu matenon lokomotivo ekblovetadis kaj laboradis sur la relaro. El mia strateto mi rigardis ĝin tra breĉo inter la dometoj. La penadanto pasis, portante kapon latun-strian, mampinton oran kaj blankajn lanugajn kronon kaj rubandojn. Trenis ĝi nigran literumitan je blankaj literoj vagonon; post ĉi tiu alian; kaj alian. Tuj super la rando de ĉiu vagono rebriletis malhelaj buloj. Pasis la malfermaĵon inter la dometoj dudeko da vagonoj; kaj dua dudeko; en ĉiu vagono estis dek mil kilogramoj da brilaj ŝtipoj. Ankoraŭ pliaj vagonoj pasis la breĉon, ĝis la tuta aro el tridek naŭ vagonoj estis foririnta. Jen bela ŝarĝo! ... tamen ne el ĉi tiu minejo, sed el tiu malproksima minloko, dekstre, ĉe la akra fino de la valo. Rigardu: vi povas vidi apud tiu freŝverda kampo novan brikan kamenegon; malantaŭ ĝi, bolildomon; kaj, super ili, du altajn sur triangulaĵo radiojn, kopieton de la konstruo rekte antaŭ ni.

[1] Kimrujo (Kimrio) = angle: Wales. Sudokcidenta parto de Britio. Minista regiono. — Red.

II.

Posttagmeze mi kaj kunulo iris laŭ la mallarĝaj irejoj al la malproksima minejo. Jen ambaŭflanke domarvicoj, ĉiu vico sub sia longa ardeza tegmento. Maldekstre elŝvelis la monto; trans ĝia verda fronto aperas grizblua monteto. kun altaĵrando dekorita per stangoj kaj ŝnuroj, laŭlonge de kiuj moviĝas korbegoj. Tiu estis la malpuraĵaro de la minejo kaj ĉi tiuj: portiloj forportantaj la el la tramoj elprenataĵn argilon kaj rubon.

El minejo. Apogo de la suprajo per fostoj

Piedpaŝoj krom la niaj sonas en la strateto. Apoganta sin sur bastono mezaĝa homo faletas apud la malalta muro aliflanke. Mia amiko sciigas min, ke tiu ulo estas preskaŭ blinda pro nistagmo, minista malsano. Piedsonoj ankaŭ atingas nin de aro da ministoj nedejorantaj aŭ nedungitaj. La plimulto el ili portas en siaj vizaĝoj signojn profesiajn: nazo, frunto aŭ vangoj estas trasemitaj per blunigraj markoj — karberoj, kiuj ilin el la karbfronto entrafis.

III.

Ni atingas la deklivon al la minsupro kaj pasas la lampdomon, tra kies malpuraj fenestroj ni ekvidas sur bretoj centojn da longaj maldikaj lanternoj. Per fina suprenpeno ni portas nin sub larĝan sulkferan tegmenton, kiu iom ŝirmas kontraŭ furiozaj ventegoj la kaĝojn, la pesdomon kaj la oficejon.

Dum ni ĉirkaŭrigardas, ni aŭdas flugzumon kaj baton. La du lastaj hodiaŭaj karbtramoj estas atingintaj la supraĵon, ambaŭ portas siajn 1500 kilogramojn da altvaloraj buloj. Grandulo per bastonego zorge eligas la pezajn tramojn el la kaĝo malsupren sur kliniĝantaj reloj al la pesponteto apud la pesdomo. Li detenas la unuan tramon momente sur la ponteto. Dume, li ekrigardas supren. Ni vidas lian vizaĝon. Brovoj, nazo, lipoj estas unu granda nigra makulo. Tra la fenestroj de la pesdomo ni vidas du virojn: unu movas la pesilon laŭ la brako de l' maŝino, la alia kontrolas la ciferon fine, ambaŭ enskribas la sumon

---

fandiĝis la idolanismo kun kristanismo, sed ankaŭ kiel misteroj religiaj devenas el reala, viva fonto: sezonk rikoltmoroj. Do, la grandaj tradiciaj festoj ne havas religian, sed sezon-, rikolt- k semadan originon. Sed religiuloj enŝovis misterojn k tiel ŝanĝis la sencon de la festoj; spite ĉio la moroj k kutimoj pratempaj estas konservataj ĝis nuntempo.

Nu, ĉu ni nepre kontraŭbatalu tradiciojn? Jes k ne. Ni diferencigu. Al religitendencaj tradicioj mi nepre kontraŭstaras. Sed al tradicioj, kiuj tute perdis aŭ neniam havis tendencon, mi staras indiferente. Ĉar tiaj tradicioj ne baras la vojon de socialismo al libero. La homoj nepre volas festi, k se ni volas pensi libere, ni ne estu fanatikuloj aŭ faru "liberpensajn" dogmojn.

Mi tre estimas la klopodojn de tiuj, kiuj volas anstataŭigi la kristanajn tradiciojn per aliaj pli konformaj al nova libero, sed rilate al solsticaj festoj priparolitaj de Bartelmes[1], kial tiaj festoj okazu "alidate"? Sunturniĝa festo almenaŭ devas okazi dum sunturniĝo. Notu en la memoro, ke Kristnasko *estas* sunturniĝa festo, se ni ĝin festas laŭ malnova kutimo sen kristaj misteroj. K-do B. demandas: "Ĉu tiuj novaj festoj kaŝas en si danĝeron de nova tradicio?" Kompreneble! se ili volas daŭre vivi, ili nepre iĝos tradicioj. Sed tion ni ne timu, ĉar tradiciojn ni ne povas eviti Tia estas la homa spirito. En la komenco, en la signo de batalo kontraŭ la Malnovo, la ideo restas en la senco de liberigo, racio, sed kiam la ideo venkis, atingis sufiĉan rekonon, k nova generacio elkreskis, kiu nenion oferas, sed nur akceptas, la ideo iĝas kutimo k iom post iom tradicio. Se oni volus doni ekzemplon pri bonaj kutimoj, oni povus diri: La plejmulto de l' laboristaro partoprenas la manifestaciojn de l' 1-a de majo pro kutimo. Oni aniĝas al sindikato k partio, ĉar estas kutimo de laboristoj. Oni ne iras en preĝejon, ĉar oni kutimiĝis ne iri tien. Same pri kinoj. Oni eĉ abonas "S-ulo"n pro kutimo, ĉar oni tiel kutimiĝis al ĝi, ke oni ne povas malhavi ĝin. "Nu, estas bone" diros kelkaj, "sed estus pli bone, se oni aniĝus al sindikato k partoprenus manifestaciojn ne pro kutimo, sed pro agemo." En tio vi pravas, sed mi devas malkaŝe diri: Se ne kutimo igus la plejmulton fari ion, ili tute forestus el movado. Konklude: Ni senbalastigu la tradiciajn festojn de ilia religia tendenco. Ni evitu starigi politiktendencajn festojn, ĉar eble ili iĝos tradiciaj baroj en la estonto.

E. Norman (13 132).

[1] Vidu n-on 272.

Rimarkigo: Estas ia kontraŭdiro inter la lasta frazo de l' K-do: "Ni evitu starigi politik-tendencajn festojn ..." k la antaŭa argumentado, ke tradiciaj festoj estas neeviteblaj. Niaj socialistaj festoj ja neniam povos seniĝi je politik-tendenca (t. e. konscie proleta) karaktero, eĉ se temas nur pri sunturniĝaj festoj. Miaopinie oni devas kontraŭbatali ĉian tradiciemon k rutinemon. Festante la sunturniĝon kun la freŝo de junula koro, oni estas malproksima fari el ĝi feston de kutimo. Ĉiam novaj partoprenantoj alportos freŝajn originalajn ideojn. Mi kredas, ke tiajn festojn neniu parto-

en sia aparta libro, unu por la kompanio, alia por la laborantoj.

Bonekonata sono frapas mian orelon, sed multe pli laŭte ol kutime — nun kvazaŭ falantaj en polvegon ŝtonetoj. Tio estas signalo el la malproksima minfundo. Nun la supraj radioj ekturniĝas malrapide laŭ kontraŭaj direktoj. La malplena kaĝo malrapide elglitas el nia vido kaj post ĝi la kvar dikaj ĉenoj, kiuj kunigas la kaĝon kun la ŝtala ŝnuro. La supraj radioj moviĝas multe pli rapide dum du minutoj. Nun ili denove malrapidiĝas, kaj nun la dikaj ĉenoj de la alia kaĝo atingas la taglumon: post ili, la kaĝo mem, plena da viroj tiel malpuraj kiel kamentubistoj. Alia batbrueto! Viro formetis la kradon antaŭ iliaj fruntoj kaj la laboristoj elvenas kun siaj vizaĝoj treege malpuraj. Ja, iuj el ili estas tute nigraj escepte la dentoj brilantaj kaj okulblankoj ruliĝantaj. Malhelruĝaj tuketoj kaŝas iliajn kolojn, malnovaj vestoj kaj plenaj je karbpolvo pantalonoj kovras iliajn korpojn. De ĉies mano (aŭ zono) pendas lampo havanta unu elektran eron, ridindan lumeton en la heleco de l' tago.

Preskaŭ nekonebla, la amiko, en kies domo mi loĝas, elpaŝas el la kaĝoŝarĝo. Li nun iĝas mia kondukanto. Post intersalutoj ni kune iras al la oficejo de l' administranto: loko kaj viro, kiel ĉio alia, estas tute kovritaj per polvo. Post mia deklaro, ke nek alumetojn nek tabakon mi havas, mia amiko donas al mi sian lampon. Anstataŭe li ekprenas la olean lanternon de la "ĉefo". Do, ni returnas nin kaj iras en la "ministan lifton".

Dum mi staras, manpremante la malvarman ŝliman baron sur la interna muro de la kaĝo, "ŝtonetoj sonas en la pelvego". La krado falas. Viro ekstera eltiras longan feran bastonon (kiu, mi supozas, funkcias kiel ŝlosilo), kaj do mi fortiĝas min por la vojaĝo.

IV.

Malrapide elglitas la portilo el sia ligna kadro. Nun ĝi falas, ĉiam pli rapide, en la mallumecon teran, en la suĉo de tutpotenca pezoforto. Ĉiuflanke nigreco premas nin. Montoj el rokaĵo, miloj super miloj da kilogramoj, ĉirkaŭ niaj kapoj leviĝas. Dum ni malsupreniras, kaj ĉiam dum ni vojaĝas tra la subteraj tubetoj, ĉi tiuj rokegoj penos, penados, penegados, kunfrakasi nian etan kaĝon, enbati niajn tuneletojn kaj enterigi niajn insektkorpojn.

Nun la ĉesupraĵa inĝeniero almetas la haltigilojn. Kvankam ankoraŭ ni malsupreniras, tamen ŝajnas, ke ni rapide leviĝas. Nun ni haltas je kelkcent metroj for de la kampoj, for de la sunlumo, for de l' hejmo — eble neniam plu ni revidos ilin!

Grandajn arkaĵojn, elektre lumigitajn, forpuŝantajn la fortajn rokajn potencojn, unue ni vidas, sed post minuto, ĉi tiujn ni forlasas kaj vagas laŭlonge de relvojo en la konfuzanta labirinto de malhelaj irejoj. Dum ni piediras, ni vidas malproksime en iuj el la nigraj rondaj truoj brilajn flavajn lumpunktojn.

Mi sekvas apude mian amikon, dum li antaŭenpuŝas sian nazon en la mallumon. Li vokas: "Atentu pri viaj piedoj!" Mi preskaŭ faletas kontraŭ rulilo inter la reloj. Li laŭtkrias: "Atentu pri via kapo!" Ekrigardas mi supren: malaltiĝas la tegmento — plataj horizontalaj lamenoj premas sur la murojn ambaŭflanke. Mi kaŭras, mi frapas per mia frunto ŝnureton aŭ pecon da tegmento. Mia malgranda kondukanto ankoraŭ antaŭeniras, je duon-kilometro, je trikvaronoj da km, for, pli for de la ŝakto, nia plej proksima elirejo en la gajan supran mondon. Kaŭrante pro la suprependanta roko, subite mi sentas akre malvarman tuŝon sur la nuko — malpura gutego, falinte de la plafono, nun ruliĝas, kiel glacipilko, inter miaj skapoloj.

V.

La roka koridoro iĝas malpli malluma. Forta odoro de fojno kaj de la farmkorto atingas niajn naztruojn. La malaltan lamenan tegmenton anstataŭas grizblankaj arkaĵoj kaj lumoj elektraj. Vidiĝas en la muro ĉambreto duonplena je faskoj da grenventumaĵo, ĉe kies finaĵo nigra kateto serĉas minejan muson. Aliflanke de ni skuiĝas vostoj kaj brilas la brunaj postvangoj de tramĉevaloj.

Salutinte la ĉevalgardiston, denove ni vojaĝas en la teraj tubegoj. Nun la ĉiuflankan rokaĵon reen kaj supren forpuŝas trabetoj. Supre unu fosto estas fiksita en entranĉetoj ĉe la pli altaj finoj de du flankaj brakoj: la tri formas kamparan-arkajon. Serio el tiaj "pordaj" trapasejoj aperas el la mallumo, dum ni antaŭeniras.

Jen, supra trabo fendiĝis kaj grandaj splitoj oblikve de la plafono pendas, dum denseapude alia nova aro el tri fostoj nun repuŝas la rokon. Jen, la terpezo premegis, fleksis, rompis fine flankan ŝtipon: splitoj elstaras el la muro. Tute apud la rompajoj daŭrigas la kontraŭŝovon kontraŭ la termasoj alia fosto, parto de nova ligna arkaĵo.

VI.

La irejo plimallarĝiĝas. Plie alproksimiĝas la tegmento al la neebena planko. Pli rapide antaŭeniras mia amiko. Longatempe mi kaŭriras, faletante, ŝvitante. Ĉiam pligrandigante la interspacon de la ŝakto, ankoraŭ ni antaŭenpuŝas nin en la bazojn de la monto.

Fine mia kondukanto haltas. Ekrigardante malsupren, mi vidas la du finojn de la tramreloj. Muro, parte griza, parte nigra, leviĝas antaŭ ni, blokante la vojon. La malsupra estas la nigra porcio: ĝi briletas en la kvaronlumo. Ĉi tiu loko estas ĉe la rando de granda ĉiam-plilarĝiĝanta radio, kie viroj frontas morton por doni al siaj sendankaj kunuloj karbon kaj vivon.

Sed kie estas mia amiko? Li kaj lia lampo estas malaperintaj. Ĉu li estas forlasinta min ĉi tie je kilometroj for de la ŝakto? Iomete da lumo elbrilas el flanka truo sur la planko. Interne de la truo voĉo alvokas, ke mi sekvu. Ne sen tremo mi pretigas min obei, ĉar la truo havas nur 60 centimetrojn da alto kaj la tegmenton subtenas lignaj stangoj disaj nur je 50 centimetroj. Se per la dorso mi tuŝos la tegmenton, se per kubuto, per genuo, per piedfingro mi tuŝos foston, eble la termasoj inter mi kaj la verda herbejo ekmoviĝos, kaj neniam plu la benatan sunlumon mi vidos.

Zorge mi kaŭras kaj, trenante kun mi la lampon, enrampas la truon. Tie apud mia kondukinto mi kuŝas rekte rigardante la virgan trezoron en ĝia rokhejmo. Kuŝante mi prenas la pioĉon kaj elhakas karban pecon — por parado: kompare kun multaj milionoj da kilogramoj da karbo, elhakitaj, elhakataj, elhakotaj, de generacioj da ministoj — por utilado!

* * *

Sed, atentu! Tiam, kiam mi vizitis la laborejon de mia kimruja amiko, la minejo estis silenta. La labortago finiĝis. Al kio similas la subtera urbo, kiam la laborado plene funkcias? Vagonaroj de 20 aŭ 30 tramoj vojaĝadas po 20—70 kilometroj po horo, muĝante, jen mallaŭte, jen laŭte, jen ellasante tre longan kriegon, dum aro da plenaj ujoj pasas sur la malalta vojo, kie elhakas mia amiko. Nigra polvo ĉie flugas, plenigante la okulojn, kuŝiĝante sur la blankan panon kaj malheligante la solan lumeron.

Kaj la ĉi supra skribaĵo prezentas nur normalan laboradon, sen la teruroj de akvofluegoj, subteraj fajroj kaj grandskalaj terfaloj.

Krome, "mia" minejo, oni diras, estas "modela" minejo. La porlaboraj instaloj estas belaj kompare kun tiuj de aliaj minlokoj, eĉ en tiu sama "bona" valo.

Kie (eĉ en la esperanta lingvo) troviĝas vortoj por priskribi karbejon en "malbona" valo? SAT-ano 14771.

---

prenos pro nura kutimo, sed pro forta emego bazita sur konscio de batalanto. Mi proponis alian daton por eviti, ke malfortaj elementoj miksu niajn festojn kun tiuj de l' Kristnaska tradicio. Tamen tiu motivo perdas des pli da sia valoro, ju pli progresos la nov-ideo k likvidiĝos la potenco de l' kristanismo. Certe mi konscias, ke la leĝo de l' *inerto* validas preskaŭ same devige ankoraŭ por ni, kiel por la "malviva materio". Rilate al la antaŭenema parto de l' junularo mi opinias tamen rajti aserti, ke ĝi *penas almenaŭ* sincere kontraŭstarigi al la "kutimo" k "rutino" la nekutimon, originalon, novon k ke — ĉu diskuteble? — ankaŭ novaj generacioj devos oferi, ne nur akcepti, — same kiel ni... Restas taskoj solvotaj, celoj atingotaj, pozicioj akirotaj, vidpunktoj plilarĝigotaj. Ne estas ni, kiuj finaranĝos por ĉiuj tempoj la socialismon!

K-doj! Zorgu, ke gazetoj enpresantaj viajn tradukojn el "S-ulo", nepre menciu la fonton!

Mezdunarodnyj alfavit

Internacia alfabeto

Dum farataj laboroj pri reformo de rusa ortografio k punktumo, kiujn preparas speciala komisiono de Glavnauka (Ĉefa Ŝtata Scienca Administracio), antaŭ komisiono stariĝis ankaŭ la problemo pri *latinigo de l' rusa alfabeto.*

Tiu ĉi tasko akiris nuntempe specialan intereson pro brila sukceso de nova turka alfabeto, enkondukita en soveta oriento. Latinigita alfabeto jam estas enkondukita ĉe ĉiuj turkotataraj popoloj de Sovetio, t. e. ĉirkaŭe 30 milionoj personoj. Ili antaŭe havis araban alfabeton. Tial latinigita rusa alfabeto devas ensorbi novan turkan alfabeton k fariĝi tiele unueca alfabeto por tuta USSR. Speciala subkomisiono prezidata de prof. N. F. Jakovlev, okupiĝanta nun per ellaboro de koncerna projekto, celas plenumi jenajn postulojn: Devas esti utiligita sen ŝanĝoj la plej granda kvanto da literoj el latina alfabeto, konsiderante unuecigon kun internaciaj grafikaj elementoj de Oriento k Okcidento. Kvanto da literoj en vorto ne devas superi kvanton da sonoj. Oni ne devas enkonduki literojn kun supersignoj, apartigitaj de l' literkorpo. Por kompletigi la latinan alfabeton per novaj literoj, esprimantajn specialajn sonojn de rusa lingvo, oni povas krei literojn nur kun tiaj signetoj, kiuj estas skribataj sen forpreno de l' mano.

Kvanto da literoj en alfabeto devas esti malpligrandigita kompare kun kvanto da literoj en rusa alfabeto. Esprimo de moleco de konsonanta sono antaŭ vokaloj devas esti transportita je vokalo. Ĉiu litero devas havi nur unu sonan signifon. Ĉiu sonkombino devas esti skribata nur per unu maniero.

En nova alfabeto "jot" estos skribata en ĉiuj okazoj, kie tiu sono estas aŭdebla. Estos ankaŭ aldonitaj literoj konformaj al rusaj: ja (я), ju (ю) y (ы), j (ь) — mola signo. Sonkombino "ŝĉ" (щ) estos skribata per du literoj. Aplikante unu el variantoj de projekto ni ricevos, ekzemple, tian transskribon de fragmento el "Eŭgeno Onegin" de A. S. Puŝkin:

"Moj dädä samyx cesnyh pravil
Kogda ne v sutku zanemog
On uvazat' sebä zastavil
I lucse yydumat' ne mog."

Se oni transskribus ĉi tiun fragmenton per esperantaj literoj, ĝi tekstus jene:

„Moj djadja samijĥ ĉestnijĥ pravil
Kogda ne v ŝutku zanemog
On uvajatj sebja zastavil
I luĉŝe vijdumatj ne mog."

Projekto de internacia alfabeto, ellaborita de subkomisiono, estos transdonita por konfirmo al Glavnauka k poste estos transdonita al la plej larĝa pridiskutado.

Elrusigis *Vjaĉeslav V. Kalaŝnikov* (1125).

La historio de l' statuo de Petro la Granda en Zandam

En Holando, en la urbo Zandam staras statuo, kiu prezentas la caron Petro la Granda. Kiel tiu statuo venis al Zandam? Antaŭ 150 jaroj, kiam ankoraŭ ne ekzistis fervojoj, ŝipoj, regis Petro la Granda super Rusio. En tiu tempo lia regno estis tre malgranda. Se vi rigardos la geografian karton, vi trovos landon, kiu etendiĝas de Balta maro ĝis Granda Oceano, kaj de la Polusa maro ĝis la Nigra maro. Ankaŭ lia lando estis tre malriĉa. La rusaj komercajoj estis pli malmultekostaj kaj pli malmultvaloraj ol tiuj de aliaj landoj. Pro tio Petro decidis viziti eksterlandon kaj studi sciencon kaj arton. Li elektis la urbon Zandam, kie troviĝis ŝipfarejo. Kun sia tuta korteganaro li alvenis iun tagon en Zandam, kie li komencis lerni la ŝipkonstruadon, senintestigi haringojn kaj ankoraŭ pli da utilaj metioj. Post la finlernado li reveturis Rusion. Alveninte hejmen, li kunvokigis ĉiujn komercistojn kaj rakontis al ili, kion li vidis, kaj kiel ili devas labori por akiri multe da mono.

Li mem konsistigis militistaron, per kies helpo li konstruadis grandajn boatojn kaj ŝipojn, kiujn li uzis por elveturoj, por grandaj rabakiroj. Petro ne lernis la ŝipkonstruadon por nenio. Li batalis kontraŭ la finnoj, kiuj loĝis en nordo de Rusio kaj forbatalis ilin en egaj bataloj. Li rabis al ili la teron, la brutaron, kaj la loĝantaro fariĝis servutuloj ĉe la nobeloj. Kun aliaj popoloj li faris la samon. Tiele Petro fariĝis ĉiam pli riĉa kaj pli potenca, sed la kamparanoj ĉiam pli kaj pli mizeriĝis. Militiro ja kostas multe da mono, kaj la kamparanoj devis ĝin pagi per altaj impostoj. La kamparanoj apartenis por ĉiam al la nobelaro. Tiuj lastaj povis fari kun ili, kion ili volis. Ili povis vendi ilin al aliaj nobeloj, ilin pendigi, piedpremadi aŭ forpreni iliajn infanojn ktp. De la frua mateno ĝis la malfrua vespero ili devis laboregi sur la kampoj de la nobeloj kaj ricevis nur la plej necesajn manĝaĵojn. Kaj ve al iu, se li estis malobeema! Li estis senkompate batata per vipo aŭ bastono, ĝis li restis kuŝanta senkonscia; kaj kelkfoje ili eĉ estis mortbatataj.

Petro mortis, kaj en Zandam oni ekstarigis statuon de l' caro je memoro pri lia ĉeesto en Holando.

Franc Beliĉ

Amikeco al bestoj kaj vegetarismo

Tiu, kiu amas la bestojn kaj ĝojas pri ilia vivado kaj agado, certe ne deziras kaŭzi tiujn suferojn, kiujn ili travivas, kiam ili estas ĉasataj, kaptataj kaj mortigataj, por ke ni poste povu "ĝui" ilin, delikate preparitajn dum tagmanĝo.

Konsekvence amiko de bestoj ne povas simpatii kun ĉaso, nek kiel profesio nek kiel sporto. Kiel sporto la ĉaso certe estas al li malnobla. En antaŭaj tempoj, kiam la ĉasisto estis devigata kun ponardo persekuti la beston, la "batalo" estis iom egala, sed la eltrovo de pafiloj kaj precipe nuntempe la "batalo" per modernaj ĉaspafiloj fariĝis tiel neegala, ke oni nun nur povas paroli pri cinika buĉado al sendefendaj ĉasbestoj. — Tia ĉasado aŭ buĉado ne nobligas la homan specon. Paroli pri "nobla" ĉaso ne estas korekte; pli ĝuste oni povas paroli pri ĉaso kiel sufiĉe malnobla agado. Precipe la publika opinio devus kontraŭstari la pel-ĉasadon, dum kiu la bestoj estas pelataj antaŭen al la ĉasistoj, kiuj poste mortigas ilin per la pafiloj. Inter ĉaso kaj buĉado estas nuntempe nur tiu diferenco, ke dum ĉaso ne estas mortigataj tiom da bestoj, kiom dum la regula ĉiutaga buĉado. La ĉasbuĉado okazas en la naturo, ĝenerala buĉado endome kaj pli laŭfabrike.

Rilate al la profesia ĉaso estas la senkulpigo, ke la ĉasisto pafas la bestojn por akiri monon, ne pro sia plezuro. Sed la supre cititaj motivoj kontraŭ la ĉaso ankaŭ valoras ĉi tie. Mortigo al sendefendaj bestoj ne fariĝos glora agado, pro tio ke ĝi donas profiton.

Tio, kio estas dirita pri la ĉasbuĉado, povas ankaŭ esti dirata pri amatora fiŝkaptado (stranga plezuro trompi la bestojn, tiel ke ili englutu anstataŭ vermoj pintan hokon) kaj la profesia fiŝkaptado. Kompare la fiŝoj, kankretoj ktp. estas bestoj apartenantaj al pli malalta klaso ol la mambestoj kaj la birdoj, kaj ilia nervsistemo estas malpli komplikita... sed ke ili suferas, pri tio certe ne estas dubo. Mi memoras, ke mi vidis fiŝon en akvario, kiu estis persekutata de pli granda fiŝo. Mi kredas, ke la pli granda jam estis manĝinta ĝiajn okulojn. La malgranda fiŝo fine, eble pro timo kaj doloro, enfosiĝis en la sablo sur la fundo, malgraŭ tio, ke tia agado certe estis fremda al ĝia naturo.

Kaj kiele amiko de bestoj povas simpatii pri la ĝenerala buĉado, kiam la tute sendefendaj kaj bonfidaj bestoj are estas kondukataj en la buĉejon kaj estas mortigataj, post kiam ili alvenas unu post la alia? Oni komprenas, ke Tolstoj iam vizitante buĉejon kun abomeno skribis kontraŭ ĉi tiuj "humanaj" malbontraktoj al la bestoj. En sia plej bona aĝo, eĉ kiel nematuraj idoj, ili falas sub la tranĉilo de la buĉisto. La sango ŝprucas disen sur la planko. La "sang-oferoj" de ĉi tiuj "civilizitaj, kristanaj" homoj superas la altar-oferojn de la antikvaj hebreoj kaj idolanoj.

Ĉu ĉiuj bestmortigoj kaj bestturmentadoj estas necesaj? Ĉu ni ne povas vivi nemortigante la bestojn?

Rilate al la organaj produktoj, kiujn ni uzas alicele ol por nutrado, estas ofte malfacile sciiĝi, ĉu la ofte tiel kunmetitaj produktoj estas faritaj el animalaj aŭ aliaj konsistaĵoj kaj ĉu ĉi tiuj konsistaĵoj estas pli aŭ malpli necesaj en la homa mastrumado, sed estas interese sciigi, ke en Anglujo ĝuste en la lasta tempo estas farita eksperimento, kiu celas eviti piedvestojn faritajn el animalaj substancoj.

Rilate al tiuj produktoj, kiuj estas uzataj por nutraĵoj, la vegetarismo montris, ke ili ne estas necesaj. Vegetaĵaro almenaŭ siaparte kunhelpas malpligrandigi la suferojn de vivantaj estaĵoj.

E. Dehn.

Por nia Distro

La sekvanta amuza rakonto aperis en la sveda fervojista sindikata gazeto “Signalen“ en kiu ĉiusemajne K-do E. Eriksson prilaboras la regulan esp. angulon. Certe niaj legantoj legos ĝin kun intereso kaj plezuro.

Red.

La unua konkurso

Ni decidis aranĝi konkurson. Aŭ, pli prave ol diri “Ni“, oni devas diri “Mi“, ĉar mi mem faris la decidon. Kaj tiu fakto estis la unua kaŭzo por la posta konfuza okazintaĵo.

Nu, ni aranĝis konkurson. La plej lerta K-do, tiu, kiu plej bone povos traduki esperantan tekston en la svedan lingvon, ricevos premion. Tiu promeso estis presita en la gazeto, en sveda kaj en esperanta lingvoj. Nu, bone farita, mi pensis.

Sed mi faris la kalkulaĵon sen interkonsento kun la mastro. Kaj, nu jen kio okazis. Mi tute ne klare diris al la ĉefredaktoro, ke oni devos doni al mi la alvenontajn konkurstekstojn. Kaj tiu forgeso estis la dua kaŭzo por la posta konfuzo.

Kiel tekston de la konkurso mi elektis el “La Fervojisto“ tre amuzan rakonton pri “Biero-Ŝmit“. Jen la tria kaŭzo por la konfuzo.

Nu, nun sufiĉas la preparaj informoj, mi pensas...

Estis lundo. La digna ĉefredaktoro rompis mem la alvenintajn leterojn. Eĉ tiuj, kiuj surhavis adreson “Esperanto. Redakcio de Signalen“. En iu koverto li trovis rakonton pri “Biero-Ŝmit“ el Somerfeld. Li legis atente. Ho jes, eble, povas esti.

“Jen“, li diris al sia helpanto, “estas amuza rakonto, sed la stilo ne estas por ni sufiĉe bona. Vi devas plibonigi la tekston. Kaj poste vi povos sendi la manuskripton al la kompostejo.“

La helpredaktoro prenis la paperon. Tamen, la fervora tradukisto estis malsperta gazetskribisto. Pro tio li estis skribinta tre dense kaj sur ambaŭ flankoj de la papero.

La helpredaktoro iomete grumblis pro tiu malsaĝeco — sed li bone laboris. Li korektis kaj plibonigis la “bonan historion“. Kaj poste la skribaĵo estis sendata al la kompostejo.

Kion la kompostisto diris pri la skribaĉo, mi eĉ ne kuraĝas pensi. Sed, li faris sian devon...

Estis mardo. La ĉefredaktoro denove malfermis leterojn. Li trovis skribaĵon pri “Biero-Ŝmit“. La historio ŝajnis al li konata. “Ha, ĉu vi hieraŭ korektis skribaĵon pri ‘Biero-Ŝmit‘?“ li demandis sian helpanton.

“Jes“, tiu respondis tre trankvile, “ĝin mi sendis al la kompostejo, sed ankoraŭ ne alvenis presprovaĵo.“

“Jen“, diris la ĉefo, “jen estas alia skribaĵo pri tiu tutcerte tre grava persono.“

La helpredaktoro rigardis atente la novan paperon. “Jes“, li diris, “Diabloj: Volas diri... Na! Ambaŭ skribaĵoj estas de Helsingborg, certe estas du K-doj, kiuj trovis la historion ie, kaj al ambaŭ venis la penso, ke ili devas pliriĉigi nian ‘Signalen‘ per ĝi.“

“Ho, jes certe“, diris la ĉefo, kaj retiris al sia laboro.

Post duonhoro la helpredaktoro aŭdis neordinarajn vortojn de sia korekta ĉefo. “Mil diabloj, jen, vidu, estas denove iu diablo, kiu skribis pri ‘Biero-Ŝmit‘!“ kriis la ĉefredaktoro.

Tremante la helpredaktoro prenis la paperon. Li gratis post siaj oreloj, li fingro-kombis siajn maldensajn harojn.

Jes vere. Nekomprenebla afero, tiu skribaĵo ja estis de tute alia parto de la lando ol la aliaj. Enigmo. Longe la helpredaktoro meditis pri strangaj kondutoj de la homoj. Ĉu “Biero-Ŝmit“ estas miraklo, aŭ ĉu...?

Post kelka tempo la helpredaktoro renkontis alian K-don en la oficejo. “Vidu“, li diris, “hieraŭ venis al la redakcio tre bona historio, jes, volas diri, ĝi ne estis plene bona, sed mi plibonigis ĝin, kaj nun ĝi estas ege sprita. Sed, mil enigmoj sub la suno, hodiaŭ alvenis ankoraŭ du skribaĵoj kun la sama historio. Nu, ne gravas, mi jam sendis la unuan, la de mi plibonigitan, al la kompostejo, volas diri...“

Nu, posttagmeze mi venis al la redakcio. Kaj la ĉefredaktoro alparolis min: “Ĉu vi ion scias pri ‘Biero-Ŝmit‘?“ li diris.

“Jes“ mi respondis fervore kaj atendeme, “estas mia konkurso, mi donacos bonan libron al tiu, kiu plej bone tradukos la historion. Ĉu venis multaj tradukoj?“

“Ho“ ĝemis la helpredaktoro post mia dorso, “kaj mi tiom plibonigis la historion! nun ĝi estas vere bona, domaĝe, domaĝe...“

Kaj oni rakontis al mi la okazintaĵojn, kiel mi jam ĉi supre nun tre vereme ilin priskribis...

Forpasis kvaronhoro, antaŭ ol mi povis klarigi la tuton kaj trankviligi ambaŭ redaktorojn. Kaj kiel konsolon mi diris al la helpredaktoro: “Prenu vi ‘vian‘ historion, iru kaj vendu ĝin al alia gazeto.“

Kaj poste ni kune ridis pri la konfuzo pro nia plej unua konkurso.

Sed, — por venontaj konkursoj mi donos precizajn klarigojn al la ĉefredaktoro... Ernesto.

DISKUTEJO

Pri moralo

(Komparu n-ojn 262 k 272)

Kiom interesaj k utilaj estas la diskutoj en “S-ulo“ pri seriozaj temoj, pruvas la tiucela speciala rubriko en nia gazeto. Tiaj argumentadoj ne nur devigas niajn anojn pripensi gravajn temojn, sed ankaŭ ĝi instruas al la plimulto el ni, kiel oni devas rezoni, kiel oni ordigas la argumentojn, por ke ili estu bone komprenataj k trafu la spiriton de la leganto.

Sed necesas, por ke la diskutado estu klara k valora, obei kelkajn regulojn, kiuj kondiĉas la efikon de tiaj pritraktoj.

1. Atenti pri signifo preciza de la vortoj uzataj. Se ĝi estas duba, klarigi per piednoto la sencon, kiun oni donas al la koncerna vorto. Kompreneble, nur por la gravaj vortoj, kiuj povas nebuligi la sencon aŭ naski miskomprenojn.

2. Eviti deklamadon, emfazon k artifikajn rimedojn uzatajn por konvinki la leganton k tute senvaloraj de racia argumenta vidpunkto. Tiaj metodoj, uzataj de oratoroj, celas anstataŭi ideon trafantan la cerbon per bela k sonriĉa esprimo aganta nur sur la sentojn, sed sen vera signifo.

3. En niaj seriozaj diskutoj ne uzi ironie la vortojn. Tiu parolmaniero iom rilatas al la supre citita punkto (2). Ironio havas ne malofte konvinkan valoron, sed povas kelkfoje maski, kaŝi la foreston de trafa kontraŭargumento. Ĝi povas esti rimedo por ridindigi K-don. Persone mi tre ŝatas ironion, en ĝusta loko uzatan, sed ĝi kaŭzas ĉe tiuj, kiuj malŝatas ĝin, malkontenton k ĉagrenon, kiu malbone efikas en la rubriko “Diskutejo“.

4. Ne trouzi citojn de famuloj. Ili kaŭzas ĉe la leganto de alia tendenco ol la citanto malfidon al la argumento, kiu tiel perdas parton de sia valoro.

5. Fine ni evitu indigni k uzi malĝentilajn vortojn. Ĉiuj opinioj povas esti defendataj, k ĉiu entenas parton da vero. Ni penu rebati per precizaj diroj, simple prezentataj: ili estas la plej trafaj por konvinki.

Oni eble diros, ke pro tiuj reguloj la diskuto fariĝos unutona k teda. Eble jes, sed tiel ĝi povos okazi sen disputoj. Cetere, la rubriko “Diskutejo“ ne celas amuzi la legantojn, sed ilin instrui. Ĝi estas nur unupaĝa; la cetero el la gazeto estas sufiĉe alloga legaĵo por ripozigi la spiriton.

Kio estas moralo

La vortaro de Kabe diras: “Morala: konforma, akordiĝanta kun la bonaj

moroj, devoj k virtoj. "Tiu difino estas malpreciza, ĉar oni devus scii, kio estas bonaj moroj, devoj k virtoj; ĉio tio estas tre relativa k ne povas utili al ni. Mi proponas jenan difinon: Moralo estas aro da reguloj, kiujn la homoj trudas al si mem por ebligi kolektivan vivon. Tio ne diras precize, el kio konsistas la moralo, sed ĝi diras, kion ĝi celas.

Tiuj moralaj reguloj koncernas la individuon mem, k la rilatojn de ĝi kun aliaj. Moralo do ne estas ia abstrakto, sendependa de la homoj; ĝi havas difinitan celon, kies atingon ĝi devas ebligi.

Moralo en la estinto. Troviĝis homoj, en la pasintaj jarcentoj, kiuj ĝuste taksante la gravecon de la moralo, ĝin aranĝis por sia memprofito aŭ tiu de unu sociklaso. Eklezio estas ekzemplo. Malkaŝe la moralo, kiun ĝi instruis, celis la bonon de la homaro, sed pro siaj ĝeneralaj principoj, ĝi fakte donis profiton al la riĉuloj k al la tiama reganta klaso. Ne necesas longe paroli pri tio, la temo estas konata. Tamen ni notu, ke multaj punktoj de kristana moralo troviĝas ankaŭ en sendia moralo, kiu preskaŭ ĉie anstataŭis la unuan. Ni citu la principojn pri mensogo, kalumnio, diboĉo, ŝtelado ktp. inter aliaj.

Tiuj moralaj ordonoj daŭras ekzisti nun, kiam moralo estas instruata sub kapitalisma reĝimo. Ili do estas ankoraŭ utilaj por ebligi la kolektivan vivon. Aliaj ordonoj estis forigataj: ili ne plu estis necesaj. Novaj estis aldonataj, tiuj lastaj dependas de la reganta klaso. Ekzemple: devoj al patrolando.

Tiel ni konstatas, ke moralo enhavas konstantan parton k parton, kiu ŝanĝiĝas laŭ la reĝimo socia. Tiu lasta celas firmigi la potencon ekzistantan k malhelpi ĝian renverson.

La unua valoras verŝajne jam de longe, eble de la origino de kolektiva vivado de la homoj, ĝi estas sendependa de la reĝimo, ĝi nur etendiĝis iom post iom al pli granda aro da homoj. Ekzemple la ordonoj pri mensogo, lojalo ktp. jam aplikiĝis al anoj de unu familio, poste al tuta gento, poste al nacio k nun al la tuta homaro. Ĉar estas grava rimarko farenda: en la nunaj moralaj libroj, almenaŭ kiujn mi konas, ne estas farata diferenco laŭ la nacieco de la homoj. Kaj tio estas baza punkto: moralo valoras, teorie, kia ajn estu la homo, ĝia origino aŭ ĝia opinio. Ne ekzistas moralo por amiko k alia por malamiko (krom dum milito). Esence, moralo estas universala. La parto de la moralo, kiu helpas la daŭrigon de reganta klaso nepre devas ŝanĝiĝi samtempe kun tiu. Ekzemple: Dum feŭda socio, la servutulo ŝuldis al la "sinjora moŝto" obeon, respekton ktp. Nuntempe tio ne plu estas necesa. Hodiaŭ, teorie, ĉiuj homoj estas egalrajtaj k eĉ al ministro vi ne ŝuldas pli da respekto ol al iu ajn almozulo surstrata. Almenaŭ la moralaj instruoj en la lernejoj ne mencias pri tio.

Sed, kiel jam dirite, oni enkondukis specialan ĉapitron pri devoj al patrolando. Ili estas necesaj, ĉar kapitalismo verŝajne ne plu povus daŭri, se proletoj ne estus dividitaj laŭ nacioj.

Utilo de moralo. Sen ĝi socia vivado estus neebla. Se ne ekzistus morala sento, kiu devigas la homojn observi minimuman regularon, la socio estus ĥaoso. Neniam polico povus trudi obeon al tiom da reguloj, kiujn ni obeas senkonscie, kvazaŭ instinkte. Aŭ necesus, ke duono el la homoj estu policistoj por kontroli la alian duonon!

Do moralo estas nepre necesa, k ju pli civiliziĝas la homaro, des pli ĝia rolo estas grava. En socialisma socio, kiam homaro vivos en harmonio, forestos ĉiuj policistoj, nur konscienco observos la homan agon k gvidos ĝin laŭ morala regularo, kiu, krom maloftaj esceptoj, estos ĉiam obeata.

Moralo k laborista klaso. La proletaro ne povas akcepti senŝanĝe la burĝan moralon, kia ĝi estas nun instruata. Sed ĝi ne devas entute forpuŝi ĝin. Ni jam akcentis, ke parto el la moralo estis kvazaŭ senŝanĝe konservata tra la tuta socievoluo. Tio estas, ĉar ĝi havas objektivan valoron, ĝi taŭgas por kiu ajn kolektivo. Al tiu parto apartenas la principoj jam cititaj. Tiuj moralaj principoj nepre devas esti konsiderataj kiel netuŝeblaj. Sed, proletaro, subpremata klaso, ne devas obei moralajn ordonojn, kiuj malhelpus al ĝi dum ĝia klasa batalo. Sekve ordonoj pri devoj al patrolando k. a. similaj estas balasto forĵetinda. Krom tio proletaro aldonas novajn devojn kiel ekzemple pri solidaro, ĝi donos al tiu devo multe pli larĝan signifon ol ĝi havas nun. Ĉar temas pri klasbatalo, ni faru kelkajn rimarkojn pri la artikolo de K-do 14 509 (en n-o 272). Lia konkludo estas: klasbatalo estu nia moralo. Mi bone komprenas, ke tio estas entuziasma aserto, tamen ĝi estas danĝera aserto k oni devas ĝin rebati. Batalo estas iò k moralo alio. La dua povas interveni en la unuan. Ĉu nia K-do volas diri, ke en klasa batalo estu forigataj ĉiuj moralaj principoj? Mi ne volas tion kredi, sendube K-do 14 509 ne tute komprenis la gravecon de sia diro.

Estis jam dirite, ke bazaj principoj de moralo estas universalaj k valoras kie ajn k kiam ajn. Ili estas ordonoj, kiuj ne toleras esceptojn. Se ili estus grandskale malobeataj, la homaro falus post nelonge en abismon, el kiu estus neeble ĝin eltiri. Tiuj principoj: lojalo, honesto, estas nepre aplikendaj kontraŭ proleto samkiel kontraŭ burĝo. Kaj kiel? Kiam iu K-do asertos ion al mi aŭ ion promesos, necesas, ke mi ne estu devigata pensi: "se li juĝas min burĝa, li al mi mensogas, aŭ ne plenumos sian promeson." Ĉiu scias, kiom relativa estas la valoro de tiuj vortoj: burĝo, proleto, etburĝo. La limoj inter tiuj sociaj kategorioj estas malprecizaj k oni ne povas ellasi aplikadon de moralaj principoj al tiaj malfacilaj distingoj. Ni vidu konkretan fakton. La komunistoj opinias, ke la socialdemokratoj (inter kiuj multaj estas proletoj) estas helpantoj al burĝaro k konsekvence rilatas al ili kiel al klasaj malamikoj. Do al ili oni ne aplikus la moralajn principojn: oni mensogu k ilin kontraŭbatalu per ĉiaj rimedoj. La inverso estas ankaŭ vera k la socialdemokratoj opinias, ke la komunistoj, pro (laŭ ili) ne realigeblaj gvidvortoj estas demagogoj k tiel helpas al burĝaro. Do ili ankaŭ agus senkompate k malmorale rilate la komunistojn. La celo sanktigas la rimedojn!

Dume, ni vidu la konsekvencojn. Praktike, en la vivo la komunistoj k socialdemokratoj estas miksataj, surstrate, en publikaj ejoj, en kunvenoj k en la laborejoj. Kio okazus, se oni ĝeneraligus la teorion de forigo de moralo en sociaj luktoj? La fido reciproka forestus k burĝaro profitus el tio. Estas strange, ke oni estus devigata pritrakti tiun temon k certe iuj diros: sed ĉu ekzistas homoj, kiuj defendas tiajn tezojn? Mi respondas: eble malmultaj estas kiuj malkaŝe tion faras, sed multaj estas kiuj agas laŭ tiaj principaĉoj. Dum bataloj por postenoj en sindikatoj, partioj, klerigaŭ kultur-asocioj, iom proksime rigardante, oni vidas tiajn farojn. Kaj ju pli profunda estas la konvinko de tiuj K-doj pri praveco de sia vidpunkto, des pli ili havas emon ĝin atingi eĉ per firimedoj. Efektive ili pensas: la plej grava estas por proletaro, ke la celo estu atingata. Ne gravas, se ni devas iom mensogi k malhoneste agi por ĝin akceli. La jezuitoj tiel rezonis! Oni scias, kiom ili estas ŝatataj en la tuta mondo!

Mi volus, ke la K-doj konvinkiĝu, ke sukceso tiel atingata eĉ se ĝi estas justa, ne utilas al proletaro. Tiuj K-doj, bonintence, subfosas la forton de l' proletaro, ĉar ili detruas la reciprokan fidon, nepre necesan por atingo de komuna nia celo. Verkante tiun artikolon, mi traktis nur unu flankon pri la demando. Aliaj K-doj diru sian opinion k pritraktu la temon de sia propra vidpunkto. *Kamilo Ru (835).*

Pro nericevo de manuskriptoj por la kurantaj fak-paĝoj (sporta, virina), en tiu ĉi n-o ne enestas tia Paĝo. — Red.

Esperanto-Servo

N-o 18 — 4-a jaro Gvidanto k kompilanto: O. BÄSSLER, Ebermayer-Str. 8, I, Leipzig C 1 (Germ.) 30. Januaro 1930

EL FINNLANDO

Kontraŭproleta leĝo sankciita

(Esperanto-Servo.) La 20-a de decembro 1929 iĝis historia dato, kiun neniam forgesos la fina laborularo. Tiam oni akceptis en la parlamento definitive t. n. unuiĝ-leĝon. La leĝo estas ankaŭ sankciita de la respublika prezidanto la 10. 1. 1930. La leĝo entenas i. a.: "Se unuiĝo (asocio) funkcias kontraŭ leĝoj aŭ bonaj kutimoj, rajtas la ministro por internaj aferoj aŭ guberniestro, malpermesi la agadon de la asocio . . ." Definitive (lastinstance) decidas pri nuligo de unuiĝo la juĝejoj (burĝaj).

F. G. L. (14 142), Tampere.

EL USONO

Malfeliĉa Ĉikago!

(Esperanto-Servo.) Bankrotas la urbkonsilantaro de Ĉikago! Kvankam individuaj konsilantoj estas en bonega financa stato! La bankoj nun rifuzas plue fari pruntojn; kristnaske ili finpruntis, por ke la 13 000 lernej-instruistoj ricevu siajn salajrojn tagon antaŭ "kristnasko", sed ili klarigis, ke ili ne pruntedonos pli da mono . . . La tuta urb-propraĵo estas hipotekita; ne estas mono por salajroj de la strat-purigistoj k rubo suprekuŝas la neĝon en la stratoj de l' laboristaj kvartaloj. Oni maldungis 1100 urb-dungitojn, inter ili 437 policanojn, kies restintaj kunfratoj ne eblas haltigi la rabadojn k haltig-atakojn (?). Tiuj lastaj nombras meze 3 en horo. *E. K. L*

EL ANGLIO

Ekonomio — "Ŝparrimedoj"

(Esperanto-Servo.) Ekzistas en Manchester loka aŭtoritato, nomita "Board of Guardians", kies laŭleĝa tasko estas, zorgi ke neniu malsatu pro malriĉeco. Oni monsubtenas malhavantojn po du ŝilingoj semajne. Antaŭ nelonge lab. reprezentantoj elektitaj al tiu aŭtoritata korpo, proponis altigon de la subteno ĝis tri ŝil. semajne. La plimulto, kvankam elektita laŭ "demokrata" principo, voĉdonis kontraŭ la propono. Alia propono, kiu havis saman sorton, estis, donaci monsumon de du mil funtojn sterlingajn al esplorado de la kaŭzoj de l' gravega malsano *kancero*. Laŭŝajne ne gravas, ke infanoj malsatas k malsanuloj suferas; sed nun niaj "demokratoj" konsideras gravan k aprobindan aferon. Estas proponita k aprobita, ke la sekretario de l' aŭtoritato ricevos mondonacon de mil funtoj sterl., kvankam li jam ricevas salajron de sama monsumo jare. "Al tiu, kiu jam havas, pli multe estos donita". Ja, tiu monsumo de mil funtoj sterl. ŝajnas kvazaŭ bonŝanca. Malgraŭ, ke la tramestro de l' tram-entrepreno en Manchester vokis laŭte por "ekonomio" k ekmaldungas tramistojn por "ŝpari je elspezoj", la tram-komitato ĵus decidis, altigi la salajrojn de tramoficistoj, kiuj jam ricevas mil funtojn sterl. jare. Kiel ĉiam, "ekonomio" signifas, ke la laboristoj suferu, dume riĉuloj pli-riĉiĝas.

J. L. (12 638), Manchester.

La nasko de "The Daily Worker"

(Esperanto-Servo.) La nova laborista tagĵurnalo angla naskiĝis meze de malfaciloj. La entreprenantoj laboras en malnova varejo, sen fiksita lumrimedo, nek hejt-rimedo, nek telefono, nek skribmaŝino. Ili ne havis antaŭe ian sperton pri eldono de ĉiutaga ĵurnalo k fine ili eldonis nur du specialajn varbnumerojn, dume ordinara kapitalista tagĵurnalo pli ofte k multnombre tion fari kapablas. Krome la tuta kapitalista maŝinaro kontraŭis per ĉiaj rimedoj eblaj. Tamen . . . la ĵurnalo ankoraŭ eldoniĝas. *E. K. L.*

EL SOVETIO

Unua gazeto post arkta limo

(Esperanto-Servo.) En la ĉefvilaĝo de novorganizita samojeda distrikto Telnisoĉnoje oni eldonis la unuan gazeton por samojedoj en neneca (samojeda) lingvo, nome "Narjan Yunder". Eldonkvanto estas nur 300 ekzempleroj.

Fedorowsky, Kasatin

EL GERMANIO

Kultura progreso

(Esperanto-Servo.) En nia urbeto Hohndorf-Rödlitz, kiu situas en centro de minejoj k teks-industrio, nun estas montrata filmo, pri kiu la burĝa klaso tre ribelas. La filmo, kunmetita de d-ro Mikulicz Radecki laŭ komisio de la ĝenerala sindikata asocio k malsanula asekur-kaso, montras normalan naskiĝon de infano kun ĉiuj cirkonstancoj k higienaj kondiĉoj en virina kliniko. Kuracisto per popularaj frazoj klarigas. Kontraŭ tiu logika k kleriga prezentado de natura procedo ribelas burĝaj rondoj! Speciale virinaj ligoj (burĝ- k faŝist-tendencaj) avertas en siaj gazetoj: "La moralo estas danĝerata, nenio plu estos *sankta*, kiam oni ne malpermesos tiajn aranĝojn!" Verdire la burĝaro laste havas rajton ribeli, por kaŝi propran senmoralecon!

Werlich (14 008), Rödlitz.

Ĉu vi tradukis k presigis raportojn de la ES.-paĝo en nacilingva gazetaro?
Kial vi ne informis pri rezulto de tiu laboro en pasinta kvaronjaro la centrejon de ES.?
Kiam venos raportoj el "ceteraj" landoj?

EL RUMANIO

Subpremataj junlaboristoj vekiĝas

(Esperanto - Servo.) En fabriko "fero-emajlo" en urbo Ploeŝt la laboristoj postulis mallongigon de labortempo k altigon de salajro. La fabrikdirektoraro eĉ ne aŭdi volis pri la afero, la laboristoj ekstrikis. Oni sciis, ke la junlaboristoj havas kontrakton kun la estro, laŭ kiu ili okaze de striko devas labori. Sed ĉi-foje la afero ŝanĝiĝis. Klaskonsciaj junlaboristoj rifuzis iĝi malamikoj de siaj plenaĝaj laborfratoj; ili forlasis la fabrikon k solidariĝis kun la strikantoj. Post kelka tempo la laboristoj venkis. La fabrikestro, por esprimi sian koleregon, maldungis 10 junlaboristojn kun preteksto, ke ili estas netaŭgaj k inertaj. Ili tamen ne malesperiĝas, ĉar ili nun des pli bone konas siajn taskojn . . .

Role, Rumanio

El ŝtata junlaborista hejmo

(Esperanto - Servo.) En la ĉefurbo Bukarest, en junlaborista hejmo ĉe strato Vitan, loĝas preskaŭ 100 junuloj. Ilia sorto estas mizerega. Manĝaĵo apenaŭ manĝebla, perlaboritan salajron ricevas la direktoro de la hejmo; la junuloj estas traktataj kiel malliberuloj. Ili rajtas forlasi la hejmon nur por iri laborejon; dimanĉe ili estas liberaj dum kelkaj horoj, sed nur por viziti preĝejon. Se iel ili "pekas", la sekvo estas severa puno — nericevo de manĝaĵaĉo k. a. Dum festotagoj ili ne bezonas labori (!), sed devas resti en la hejmo, do ne povas viziti parencojn . . . Bonege estas zorgita pri spirita nutraĵo. La tuta literaturo estas religitendenca, kiu krome "edukadas" ilin al bonaj patriotoj. Jen, infan-edukado de la sangmana demokrata registaro de Maniu . . .

Role, Rumanio

RESPONDA PARTO

Role. Jarlibro aperis. La vortaro espereble baldaŭ aperos. Raporto pri senlaboruloj donita al "PEK"-servo.

Sovetianoj. En sekv. n-o mi provos kompili almenaŭ kelkajn el multaj viaj raportoj.

18-a listo de raportoj en jaro 1929/30

120. Kontraŭproleta leĝo sankciita. F. G. L. (14 142), Tampere (Finnlando).
121. Malfeliĉa Ĉikago! E. K. L. (Usono).
122. Ekonomio — "Ŝparrimedoj". J. L. (12638), Manchester (Anglio).
123. La nasko de "The Daily Worker". E. K. L. (Anglio).
124. Unua gazeto post arkta limo. Fedorowsky, Kasatin (Sovetio).
125. Kultura progreso. Werlich (14 008), Rödlitz (Germanio).
126. Subpremataj junlaboristoj vekiĝas. Role (Rumanio).
127. El ŝtata junlaborista hejmo. Role (Rumanio).

TRA ESPERANTIO

LENIN PRI LA MONDLINGVO

Urbestro Karl Lindhagen en Stokholmo estas eldoninta libron, en kiu li priskribas viziton en Leningrad en januaro 1918. Lindhagen sukcesis renkonti Lenin en domo "Smolni" por peti lin agadi por liberigo de Finnlando k la malgrandaj nacioj ĉe Balta maro. Lindhagen ankaŭ parolis pri la mondlingva problemo k diris: "Elvokinte la grandan belan devizon, ke ĉiuj nacioj havu la rajton mem disponi k decidi pri propraj sortoj, k donante la bonegan ekzemplon (diference de aliaj grandregnoj) ekapliki ĉe vi mem viajn principojn, ĉu vi ne el tio ankaŭ konkludis, ke la liberigitaj nacioj devas interkompreniĝi? Ĉu oni povas esperi, ke la rusa registaro volas perfektigi la revolucion per propono ĉe la pactraktadoj k en sia ekstera politiko agi, por ke per internacia interkonsento estu akceptata mondlingvo, devige lernota en ĉiuj lernejoj de la mondo?"

Tuj videbliĝis, ke ĉi tiu afero estas ekster la interesosfero de Lenin. Li ne estis pensinta pri ĝi. Tial li komencis kontraŭdiri: "Ni jam havas tri mondlingvojn k la rusa iĝos la kvara". Lindhagen respondis, ke tio estas la granda malbono k ke pli da "mondlingvoj" aperos. Kaj li ekzempligis la malfacilojn de la diverslingveco. Li diris, ke artefarita lingvo estas la plej bona solvo. Lenin diris, ke li tute ne kredas je artefarita lingvo k argumentis same kiel homoj, kiuj ne okupiĝis pri la afero. Tamen li opiniis, ke estus bone instrui en lernejoj alian vivantan lingvon krom la gepatra. Al tio Lindhagen respondis, ke la vivantaj lingvoj estas mortaj lingvoj por ĉiuj escepte tiuj, al kiuj apartenas la lingvoj. Se tamen tiu propono estos akceptata, devas esti instruata sama lingvo en ĉiuj landoj. Lenin ne estis preta akcepti tiun aranĝon k demandis, kial tio estas necesa. Lindhagen respondis: "Ĉar aliel ni ne trafos la celon." —

La kunestantoj videble opiniis, ke estas tro sensignifa temo por okupi Lenin, k norvega delegito Egede-Nissen intervenis por diri, ke ni transiru al pli grava afero. Ĉar la tempo estis urĝa por Lenin, Lindhagen finis la interparolon per la vortoj: "Ŝajnas, ke Lenin ankoraŭ ne estas preta por finjuĝi en tiu afero." (7987).

Pri la gastigado al migrantaj SAT-anoj

En "S-ulo" n-o 264 (Junulara Paĝo) K-do 10 580 proponis, ke la Junulara Sekcio peru al esp. grupoj aŭ izoluloj Gek-dojn, kiuj estas pretaj propagandi k instrui esp-on, k interalie estas citite, ke tio estus bona ŝanco por senlaborulo. Sed samtempe li atentigas, ke la ekonomia flanko de tiu projekto estas tre grava. Li konkludas, ke la helpema vojaĝonta K-d(in)o ricevu de la Sekcio "rajtigilon", kiu montras al la esp-istaro, ke tiu vojaĝanto estas subteninda ktp.

Leginte tion mi memoris diskuton dum nia 9-a Kongreso. Temis pri subteno al migrantaj K-doj k laŭtiĝis plendoj pri misuzo de gastigemaj Gek-doj. Antaŭ mi nun stariĝis la demando, ĉu tia "rajtigilo" povus malhelpi la misuzon de l' gastigemo. Kaj ĉu finfine tiaj Gek-doj estos pli subtenindaj ol aliaj, mi permesas al mi dubi pri tio. Rilate al la proponita "rajtigilo" mi devas diri, ke sekcio kiel la junulara ne estas kompetenta realigi tian projekton, ĉar ĉi tiu rilatas ne al sekcio, sed al la tuta SAT-anaro. Kompreneble SAT povus transdoni tiun ĉi aferon al iu akceptema sekcio, k certe la junularo estus preta transpreni ĝin. Sed antaŭe nepre pri tio devos aŭdigi sian opinion la Gek-doj en "S-ulo".

D. Keŭning (10 742), gvidanto de Junulara Sekcio.

Por la 12-paĝa "S-ulo"

ni ricevis de Gek-doj Gustavsson, Savedälen (Svedio), **10 fr. fk.**
GEK-DOJ! Nur via senlaca, ĉiea k ĉiama varbado povas certigi la aperadon de 12-paĝa "S-ulo"! Neplenumita estas la tasko. Ni bezonas nepre **4000 abonantojn.**

Aktivaj SAT-anoj, mobiliziĝu!

Esperanto
ĉe Ruĝarmeanoj — Ruĝhelpantoj

Ruĝarmeanoj aŭskultas en kunveno informojn pri maljustaj suferoj de eksterlandaj revoluciuloj. Poste ili ekscite debatas pri helpo al la viktimoj de l' kapitalista reĝimo. Ili riproĉas al si pro manko de sufiĉe viva partopreno en Ruĝhelpa laboro. La rotestro (ne esp-isto) proponas kunligiĝi pro vivigo de MOPR(Ruĝhelpo)-agado per utiligo de esp-o. La kunvenintoj unuanime akceptas la proponon, kvankam ili malmulte scias, kiun grandan utilon donas esp-o en ĉi tiu sfero. La subskribinto fariĝas rajtigito por la kunligo. Inter la 20 ĉeestantoj li kolektas 5 rublojn surloke (kvankam estas tago, kiam mono mankas al ruĝarmeanoj).

Ĝoje estas konstatinde, ke homoj, hieraŭ ankoraŭ diverspensantoj, hodiaŭ unuiĝis en sama celado k esprimis tion per donado de siaj kopekoj k per siaj duon-analfabetaj leteroj por helpo al siaj fratoj.

Ruĝarmeano Melsitov (Siberio).

TRA LA MOVADO
(Kroniko)

BELGIO. Liège. Propaganda parolado de Bruselaj K-doj. Grupo en formiĝo. — *ĈEĤOSLOVAKIO. Stonava* (Silezio). 29. XII. komenciĝis kurso por komencantoj kun 8 p. Gvidas K-do 8139. La Lab. Esp. Sekcio havis ĝeneralan kunvenon 6. I. kun diskuto pri kurantaj problemoj k nova kursmalfermo. Tradukojn el "S-ulo" la Sekcio publikigis en "Robotnik Slaski", "Przeglad Wspotdzielzy", ankaŭ notojn pri SAT k ĝia kongreso. — *FRANCIO.* Laŭ "FEO-Bulteno" novaj grupoj formiĝis (aŭ formiĝos) en Blois, Le Havre, Rouen, Sisteron. Kursoj ĉe socialistoj en Clermont-Ferrand, Saint Claude (junularo), ĉe sindikatista junularo en Le Havre. — *Lyon.* La grupo ricevis urban subvencion de 500 frk. — *Meyzieu.* Kurso kun 26 p. *Orléans.* Elementa k supera kurso. — *Saint-Denis.* Propaganda parolo okaze de montro de Krasin-filmo. Afiŝpermeso ĉe la laborborso. Konsistiĝo de biblioteko. Ĉi tie okazos paskon la FEO (LEA)-Kongreso. — *Tours.* Kurso kun 23 p. — *St. Pierre-des-Corps.* Kurso kun 30 p.

ĈE LA NEŬTRALULOJ

En sia n-o 2(550) de 10. jan. "Heroldo de Esperanto" plendas pri la malkaŝa kritiko aperinta en n-o 267 de "S-ulo" sub rubriko "Tra la Esperanta Gazetaro", en kiu mi reliefigis diversajn prienhavajn mankojn de tiu universala esp. gazeto. Al tiu kritiko mi havas nenion por forpreni nek aldoni. Povas esti, ke "Heroldo" en sia nuna formo plej bone respondas al la deziroj de sia legantaro. (En tiu sama n-o de "Heroldo" ekz. pli ol ⅓ de l' unua paĝo [grandformata] estis utiligata por priskribi edziĝfestan ceremonion de 'nova esp-ista paro'!). Se tiel estas, des malpli bone! Ĉu "Heroldo" preferus, ke ni imitu ĝian sintenon rilate al "S-ulo"? En sia 'Revuo de la Revuoj' ĝi ja prisilentis nian gazeton?! . . . *N. B.*

* * *

S-ro Morariu el Rumanio daŭrigas instrui laŭ Ĉe-metodo kun granda sukceso en Svedio. Lasttempe li aranĝis kursojn en la sudprovinco de Svedio

(por 450 p.), en Uddevalla k Munkedal (kun sume 250 lernantoj). Multaj geinstruistoj, kiuj eklernis, mem malfermas novajn kursojn.

RECENZEJO

Duope ricevitajn verkojn ni recenzas, unuope ricevitajn ni nur mencias.

Bibliografio de Internacia Lingvo. Historia sistema katalogo de filologia, lingvistika k poliglota literaturo pri universala alfabeto, filozofia gramatiko, signaro, gest-lingvo, pasigrafio, internacia helpa lingvo k logistiko. Kompilis k komentaris *P. E. Stojan,* licencito en sciencoj. 1929. Eld.: Bibliografia Servo de UEA, Tour de l' Ile, *Genève.* 560 pĝ. Form. 15×24 cm. Pluraj eksterstekstaj bildoj tutpaĝaj. Prezo ne menciita.

Ni havas antaŭ ni la rezulton de multjara scienc-metoda kolektado k kompilado. Ĝi deponiĝis en tiu ĉi ampleksa volumo, dank' al la helpo de kelkaj monhavaj esp-istoj k precipe per kunhelpo de la usona milionulino, amikino de mondlingva ideo, s-ino Morris, al kiu la verko estas dediĉita. Kvankam la subtitoloj supre cititaj jam indikas pri la enhavo de l' librego, ili tamen ne divenigas la kiomon k kielon de l' katalogado. Ni trovas, ke ĉiu el la subtitole indikitaj kategorioj estas enkondukita per klariga teksto de la kompilinto. Plie ĉiu katalogita verko, ĉu naci-, ĉu internacilingva, ĉu pasigrafia aŭ stenografia, havas krom sciigoj pri fonto, eldonejo, aperdato ktp., se ĝi ludis ian atentindan rolon, apartan prienhavan komenton. Tiel ni trovas el verkoj de meritplenaj mondlingv-ideaj pioniroj kiel Dekart (Descartes), Lajbnic (Leibnitz) k. a. la gravajn citojn en originala lingvo. Interesatoj do ne plu bezonas trafoliumi volumojn por rilatiĝi al tiuj tekstoj. En tio ŝajnas al mi kuŝi unu el la ĉefaj meritoj de tiu verko. Por ni kiel esp-istoj estas krome speciale valora (ankaŭ de propaganda vidpunkto) trovi en la libro la kiom eble plej kompletan liston (ĝis fino de 1928) de la pri k en esp-o aperinta literaturo (gazetaro, broŝuroj, libroj, lernilaro ktp.). Tiu ĉi parto estas plej ampleksa k plej impresa, konforme al la unuaranga disvastiĝo de esp-o. Foliumante tiun paĝaron, konsiderante la milojn da skribaĵoj aperigitaj en Esperantio, oni emas mediti zorgoplene pri la relative nekontentiga rezulto de mult-jardeka penegado de esp. pioniroj en la mondo...

Sistema indekso en komenco k alfabeta indekso en fino ebligas facilan uzadon de la libro, kiun pli gravaj grup-bibliotekoj, esp. konsultejoj, redakcioj, sed ankaŭ individuaj amikoj de internaci-lingva problemo (ne nur esp-istaj) profite havigos al si. *N. B.*

Ernst Toller, La Hirundlibro, esperantigita de *Helene Wolff.* 64 pĝ. Formato 21×14 cm. Prezo: bindita, 2.40 mk. g. Eld.: "Heroldo de Esperanto", Köln, Germanio.

Malliberigitoj atente rimarkas eĉ tion, kio restus preskaŭ nevidata de liberaj homoj; tiel la mezepoka skotlandano *Roberto Brus* (Bruce) en karcero streĉe observis araneon; *Roza Luksemburg,* en siaj *Leteroj el Malliberejo* priskribis kortuŝe la apudajn birdojn. Simile en fortikaĵo Nideršönenfeld (Niederschönenfeld) absorbis la pensojn de Toler (Toller) du hirundoj k tiel estiĝis pri ili bela poemo. La hirund-paro traflugis lian kradfenestron k nestis en lia ĉelo, naskanta tie familion. Sed... la fiaj karcerestroj ordonis detruon de la nesto. Pacience la birdoj denove konstruis, fine en ses ĉeloj samtempe, k refoje detruis la fiuloj, ĝis mortis pro ĉagreno la ino...

Kiel *tradukis H. Wolff,* oni ne povas scii sen la originalo, sed almenaŭ la aŭtoro k ŝi kune liveris belan libron kun poemo en formo de t. n. "libera versado". Malfeliĉe oni trovas kelkajn lingvajn erarojn, ekz. "geli" arbitre farita el "degeli", anstataŭ "frosti"; "disardu ilin" ("ardi" estas netransitiva). Sed plej bedaŭrinda estas la uzo de multaj neologismoj, kiel "krabli", "dompti", "koncepcio", "elanĉanta". Se ĉiuj verkistoj tiel trudus memelpensitajn vortojn, kiel konfuza k malfacila estiĝus nia lingvo! La libro estas forte kaj bele presita. *E. K. L.*

Jung und Wingen, Das leichte Esperanto. Lernilo por komencantoj germanlingvaj. 88 pĝ. Form. 12×19 cm. Prezo: 1 mk. g. Eld.: Heroldo de Esperanto, *Köln.*

Verkita laŭ gramatika metodo. La aŭtoroj provas kiel eble plej simple prezenti la necesajn gramatikajn regulojn sen troa scienceco en la pritrakto. Ankaŭ la vortkvanto prezentita estas relative tre malgranda k limigita je plej ĝeneralaj vortoj. Al la multaj por germanlingvanoj ekzistantaj lerniloj ĝi ne aldonas ion novan, originalan. Ni notis la sport-neologismon "golo"; (pĝ. 76) (anst. sidloko). La formo "Sovet-Ruslando" estas peza k politike-geografie ne korekta. En la tekstoj ni trovis tre lertajn atentigojn pri la eldonaĵoj de l' eldonfirmo. *N. B.*

Engelhardt, Kurso de internacionalstenografio por esperanto. Eld. CK SEU, Spiridonovka 15, Moskvo, 1930. Form. 17×25 cm. 50 pĝ. Prezo 75 kop. (1.50 mk. g.).

En "S-ulo" ni havis kelkfoje la okazon favore raporti per la skriboj de ellernintoj pri la stenografi-sistemo de Kunovski adaptita al ĉiuj lingvoj k speciale al esp-o. La eldono de tiu kurslibro esp.-stenografia por ruslingvanoj estas salutinda paŝo.

MEMORNOTO

Represis el "S-ulo":

Pressekorresp. INO, Frankft., IWW-artikolserio (Germane).

Priesper. artik. k notojn enhavis:

El Socialista, Madrid, 8. 1., *The Labor Woman,* London, jan. (rubriko), *Signalen,* Stokh., 9. 1., *Verein sozial. Lebensreformer,* Berl., jan./feb. (ankaŭ pri SAT), *Enköpings Nyheter,* Enköping, 9. 1., *Lokomotivmänners Tidning,* Stokh., 1. I.

Peresper. materialon enpresis:

Le Travailleur du Livre et du Papier. Paris, dec.

NIA POŜTO

12 028. — Ni ne povas jam nun decidi, ĉu vian tradukon ni povos meti en "S-ulo"n, sed ni certe publikigos ĝin ie. Sendu la tuton.

F. Seidl. — Via artikolo estas ja interesa k presinda; sed ni jam havas abundan materialon de SAT-anoj. Ni ne komprenas, kial vi ne aliĝas nian Asocion. — E. L.

13 503. — Viaj du verketoj tute taŭgas por "L. L.".

7960. — Viajn enigmojn ni uzos siavice.

8342. — Sendu al Admin. por via demando 1 rbl.

Mi demandas

kial K-do Ant. Alberola (13 663), Valencia, (Hisp.), ne respondis al de mi senditaj: 1. PI de 1. 9. 29, 2. letero kun PI de 6. 10., 3. banderolo rekomendita (3 gaz. ilust.) de 6. 10., k 4. PI rekom. de 21. 11., malgraŭ sia konsento, kiun mi ricevis 25. 8. responde al farita propono laŭ anonco en "S-ulo" N-o 249?
B. Monkiewicz (8342).

ENHAVO:

Presejo: Peuvag, Druckerei-Filiale Leipzig (Germanio)